

ਇਹ ਸਦੀ
ਵੀ
ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ

ਛਿਦਰ ਕੌਰ ਸਿਰਸਾ

ਇਹ ਸਦੀ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ

ਖਿਆਲ ਉਡਾਰੀ 2015
ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸੁਪਨਮਈ ਦਿਨ (ਸਫਰਨਾਮਾ) 2017
ਸਾਝੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ

ਇਹ ਸਦੀ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ

ਛਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸਿਰਸਾ

EH SADI VE TERE NAO

(Poetry)

By

© CHHINDER KAUR SIRSA
S.KULWANT SINGH, PLOT NO-137
PREM NAGAR BARNALA ROAD SIRSA(125055)

Cont 9467910187

Email-kchhinder405@gmail.com

1st Edition Oct 2019

Setting: Sony Simer 85578-98799

published by

Caliber Publications

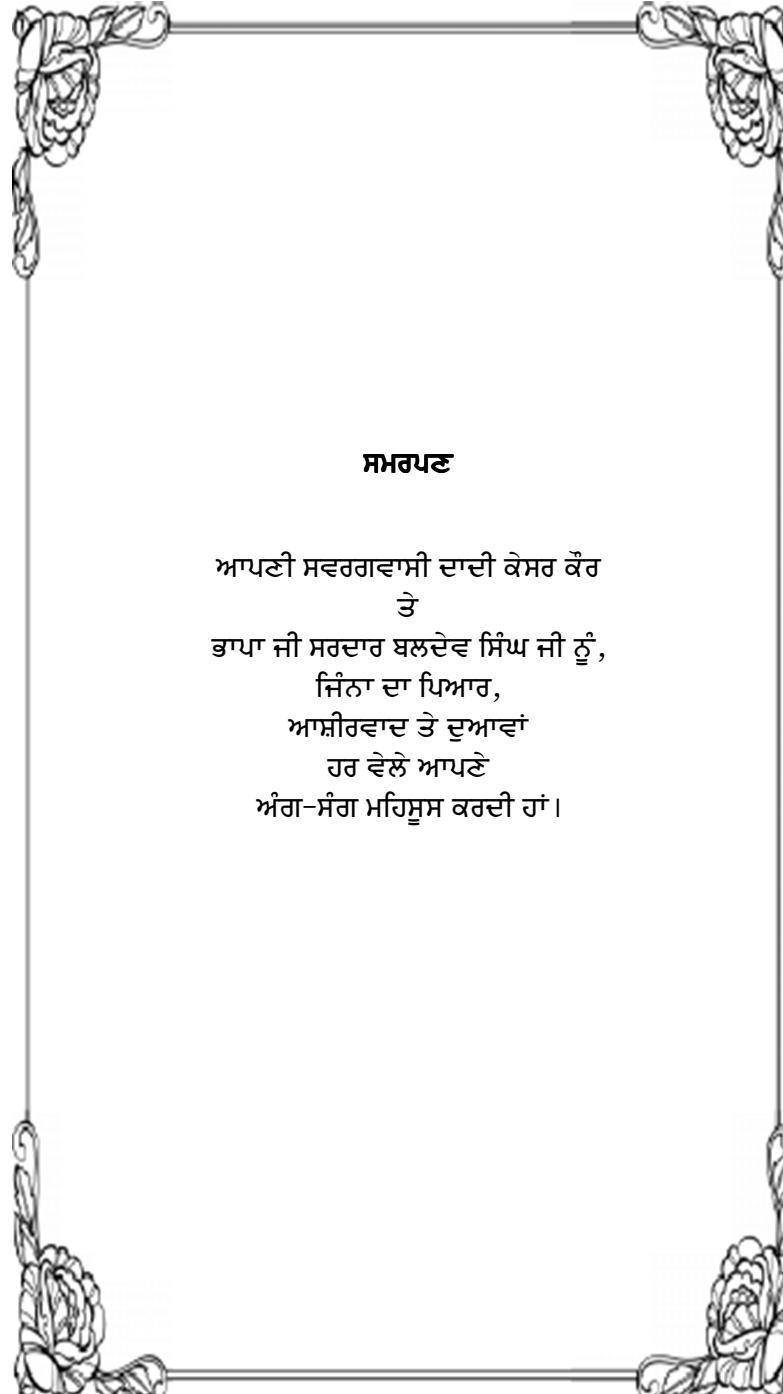
Patiala

Cont:- 98154-48958, 9646784678(whatsapp)

Email:- caliberpublication@gmail.com

Printed & Bound at:

Shaheed-E-Azam Press & Hospitality Pvt. Ltd. Patiala
All rights reserved

ਸਮਰਪਣ

ਆਪਣੀ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਦਾਦੀ ਕੇਸਰ ਕੌਰ
ਤੇ
ਭਾਪਾ ਜੀ ਸਰਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ,
ਜਿੰਨਾ ਦਾ ਪਿਆਰ,
ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਤੇ ਦੁਆਹਾਂ
ਹਰ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ
ਅੰਗ-ਸੰਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ।

ਅੰਤਰਯਾਤ

❖ ਬੀਤੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦਾ ਖਵਾਬ /17	❖ ਚਮਕ ਚਾਨਣੀ / 45
❖ ਇਬਾਦਤਾਂ/ 18	❖ ਰਸਮਾਂ/ 46
❖ ਢੰਦ ਕਥਾਵਾਂ / 19	❖ ਆਜ਼ਾਦੀ / 47
❖ ਜਿਉਣ ਜੋਗਿਆ/20	❖ ਪਿੰਜਰਾ/48
❖ ਪੜਾਅ/ 21	❖ ਮਿੱਠੀ ਬੌਲੀ/ 49
❖ ਰੱਬ/22	❖ ਔਖ/ 50
❖ ਇੱਜਤ/ 23	❖ ਉਮਰਾਂ/ 51
❖ ਸੱਕ ਕਿੱਕਰਾਂ ਦੇ/24	❖ ਬੇ-ਦਰਦੀਆਂ/52
❖ ਸੁੱਕਾ ਗੁਲਾਬ /25	❖ ਲਾਹੌਰ/53
❖ ਅੰਰਤ/ 26	❖ ਸੰਦ/54
❖ ਅਰਦਾਸ/ 27	❖ ਕਵਿਤਾ/ 55
❖ ਅੱਗ ਦੇ ਰਾਜ਼/28	❖ ਸੁੱਤੀਆਂ ਪੀੜਾਂ/ 56
❖ ਪ੍ਰਸਤਾ ਪੀੜਾਂ/ 29	❖ ਮੇਲੇ ਦੀ ਭੀੜ /57
❖ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸੌਮਾਂ/30	❖ ਪਰਹੇਜ਼/ 58
❖ ਹੁਨਰ/31	❖ ਪੁਸਤਕ /59
❖ ਮੁਸ਼ਕਤ/ 32	❖ ਗੈਤਮੀਂ ਲਿਬਾਸ/ 60
❖ ਚੰਨ/ 33	❖ ਉਹਦਾ ਦਰ/61
❖ ਮੇਲਾ/34	❖ ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਰੁੱਖ/ 62
❖ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ/35	❖ ਸੰਧੀ/ 63
❖ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੀ ਇਕਲਤਾ /36	❖ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਘੋੜੀ/ 64
❖ ਨਮੀਂ/37	❖ ਮਦਾਰੀ/65
❖ ਮਿਲਣਸਾਰ/38	❖ ਬਨਸਪਤੀਆਂ/ 66
❖ ਜੋਗੜੇ ਵੇਸ /39	❖ ਬਾਬਲ ਬਾਰਖਲੇਤੀਓ/67
❖ ਸਹਾਰੇ/ 40	❖ ਖਾਲੀ ਲਿਫਾਡਾ/68
❖ ਰੋਜ਼ੇ /41	❖ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ/ 69
❖ ਪਹਿਲੀ ਚਿੱਠੀ /42	❖ ਮੇਰੇ ਮਹਿਬੂਬ/70
❖ ਤਮਾਸੇ/43	❖ ਇਲਾਜ/71
❖ ਆਟੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਖਤ/44	❖ ਦਿਲ ਡੋਬੂ ਬਰਸਾਤ/72

❖ ਗੋਤ/ 73	❖ ਮਜ਼ਾਰ/93
❖ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ/ 74	❖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਗੱਲ
❖ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੈਰ/ 75	❖ ਅਣਕਹੇ ਸ਼ਬਦ/94
❖ ਮਨੋਹਰ ਬਨ/76	❖ ਸਫਰ
❖ ਪੰਡ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ/ 77	❖ ਕੰਡਾ/95
❖ ਰੂ-ਬ-ਰੂ/78	❖ ਦੁਖਦੀ ਰਗ
❖ ਲਿਖਤੀ ਵਾਅਦਾ/79	❖ ਬੂਹਾ/ 96
❖ ਨਿਰੀ ਇਬਾਦਤ/80	❖ ਸਾਏ
❖ ਸਦਮੋਂ/ 81	❖ ਸਾਂਝ ਪੁਰਾਣੀ/97
❖ ਪੈਰ ਡਕੀਰ/82	❖ ਸੌਂਗਾਤਾਂ
❖ ਕੂਲੀ ਲਗਰ/83	❖ ਰਾਬਤੇ/98
❖ ਕਲਪਿਤ ਸੰਸਾਰ/84	❖ ਨੇਗ
❖ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਮੇਲੇ/85	❖ ਰਮਜ਼ਾਂ/99
❖ ਅੱਧ ਸੜੀ ਦੇਹ/86	❖ ਛੋਹ
❖ ਸੁਰਮਈ ਰੂਹ/87	❖ ਉਦਾਸੀ/100
❖ ਮਲੂਮ/ 88	❖ ਨਿਜ਼ਾਤ
❖ ਉਡੀਕ	❖ ਮਾਲਣ/ 101
❖ ਦੁਆ /89	❖ ਵਰ
❖ ਬੋਲੀ	❖ ਕੁੜਮਾਈ /102
❖ ਰੂਹ ਦਾ ਸਾਕ/90	❖ ਤਾਰੇ
❖ ਸਾਰ	❖ ਸੀਸ਼ਾ/103
❖ ਸਬਕ/91	❖ ਅਰਜੀਆਂ
❖ ਸਿਜਦਾ	
❖ ਸੁਭਾਅ/ 92	
❖ ਲੋਕਰੀਤ	

❖ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ/104	❖ ਰਾਤ / 114
❖ ਭੁੱਖਾਂ	❖ ਮਤ
❖ ਅਰਮਾਨ/105	❖ ਮੱਸਿਆ/ 115
❖ ਆਵਾ	❖ ਬੂਰ
❖ ਵੰਗਾਂ ਦੇ ਟੋਟੇ/106	❖ ਘਰ /116
❖ ਭੁਦਾ	❖ ਬਿਰਹਾ
❖ ਸਕੂਨ/ 107	❖ ਝੋਰਾ/117
❖ ਮੁਰਾਦਾਂ	❖ ਔੜਾਂ
❖ ਬੇਰੁਖੀ/ 108	❖ ਠਾਰ/118
❖ ਤਿਣਕੇ	❖ ਰੀਝ
❖ ਸੱਜਣਾ ਦੇ ਦਰ /109	❖ ਚੁੰਨੀ ਦੀ ਕੰਨੀ/ 119
❖ ਈਦ	❖ ਗੁਲਾਬ
❖ ਅਪਣੱਤ / 110	❖ ਟੂਣਾਂ/120
❖ ਆਗੋਸ਼	❖ ਆਹਚੇ
❖ ਬੇਵੱਸੀ/111	❖ ਗੁੜੁਤੀ
❖ ਪਹਿਲੀ ਤੱਕਣੀ	❖ ਤਿੱਤਰਖੰਭੀਆਤੁੱਕਾਂ/121
❖ ਸਾਇਆ/112	❖ ਜੰਗਲੀ ਭੁੱਲ/122
❖ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ	❖ ਮੌਲੀ
❖ ਉਲੀ/113	
❖ ਵਸੀਅਤ	

- ❖ અસર/123
 - ❖ મસીહા
મિલણી
 - ❖
 - ❖ સિદ્ધક/124
 - ❖ તેરે તોં બગૌર
 - ❖ સાચે
-
- ❖ હઁદ / 125
 - ❖ હઁક
 - ❖ હિજરાં દા વ્યંગ
-
- ❖ પિઅાસે પાણી/ 126
 - ❖ વાકિફ
 - ❖ બેઠૂર મુકુંદર
-
- ❖ નૃર/ 127
 - ❖ ભીજ્ઞ
 - ❖ ઉવીત
-
- ❖ સંચી મુંચી/ 128

ਐਂਤ ਮਨ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਪੁਸਤਕ

ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਨਾਗੀ ਕਾਵਿ ਦੀ ਸ਼ੂਰੂਆਤ ਭਾਵੇਂ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥ ਰਿਗਵੇਦ ਵੇਲੇ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਪਿੱਤਰੀ ਸਮਾਜ ਕਰਕੇ ਐਂਤ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਦੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਰਚਨਾਕਾਰੀ ਵਲੋਂ ਐਂਤ ਨੂੰ ਵਰਜਿਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਐਂਤ ਮਨ ਦੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਇਹ ਨਾਗੀ ਮਨ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅਗਾਂਹ ਤੁਰਦੀ ਆਈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਗੀਤ ਹੋਂਦ ਚ' ਆਏ। ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਚ ਕੁਝ- ਕੁਝ ਨਾਗੀ ਕਾਵਿ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਸਿਰਫ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਸੀ। ਉੱਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਆਮਦ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਆਧੁਨਿਕ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਇਸਤਰੀ ਰਚਨਹਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉਭਰਨ ਲੱਗੇ।

ਪੀਰੋ ਪ੍ਰੇਮਣ, ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਨਾਭਾ ਆਦਿ ਨਾਵਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਗੀ ਕਾਵਿ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਬਤ ਸਾਰੀਆਂ ਵਲਗਣਾ ਸਰ ਕਰਕੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਯੁਗ ਦੀ ਸ਼ੂਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਵਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਜੇ ਨਾਗੀ ਕਾਵਿ ਦੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਨਾਮਵਰ ਕਵਿਤਰੀਆਂ ਹੀ ਸੈਂਕੜੇ ਦਾ ਆਂਕੜਾ ਚਿਰੋਕਣਾ ਪਾਰ ਕਰ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਭਿਅਕ ਸਮਾਜ ਲਈ ਇਹ ਫ਼ਕਰ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੌਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਂਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਹਿਸਾਸਾ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਸਧਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਨਵੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਉਮੀਦਾਂ ਚੋਂ ਹੀ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਰੀਆਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਖੂਬੀ ਤਲਾਸ਼ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਾਖੂਬੀ ਲਗਵਾਈ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿਰਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਪਿੱਡ ਬੁੱਢੀ ਮੈੜੀ ਦੀ ਸਿੱਟੀ ਨਾਲ ਗਿਸ਼ਤਾ ਸੰਜੋਈ ਬੇਠੀ ਮੇਰੇ ਪਿੱਡ ਦੀ ਦੋਹਤਰੀ ਹੈ ਸਿੰਦਰ (ਛਿੰਦਰ ਕੌਰ)। ਉਹਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਚੋਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮਹਿਕ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਿੱਡ ਦੀ ਜੰਮ ਪਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੇਂਡੂ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਝਲਕ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਚੋਂ ਮਨਫ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਾਅ ਲੈਣਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ। ਸਿੰਦਰ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚਲੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਭਾਵੁਕਤਾ ਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚਲਾ ਸਮਰਪਣ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਿਜਦੇ ਤੇ ਬੰਦਰੀ ਵਰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਲਮ ਨਾਗੀ ਮਨ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਵੀ ਹੰਮੀ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਫ਼ਕਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਹਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਕਲਮ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਮੇਹਨਤ ਲਗਨ ਸਦਕਾ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ । 1. ਖਿਆਲ ਉਡਾਰੀ, 2. ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸੁਪਨਮਈ ਦਿਨ, 3. ਇਹ ਸਦੀ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੈ ਸਿੰਦਰ। ਹਥਲੀ ਪੁਸਤਕ ਉਹਦੇ ਖਿਆਲਾਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ਮਾਨੀ ਕਰਦੀ ਕਾਵਿ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਖੁਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਧਿਕਤਾ ਨਾਲ ਲਥਰੇਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ, ਗਹਿਰੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਪਰੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ
ਜੇ ਨਾ ਵੰਡੀ ਮੇਰੀ ਲੋਹੜੀ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਭਾਵੇਂ ਤਰਾਗੜੀ
ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜੇਬਾਂ ਦੀ ਜੋੜੀ
ਸ਼ਾਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ
ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰ
ਲੱਭਕੇ ਦਿਓ ਮੈਨੂੰ
ਕਿ ਮੇਰੇ
ਗੁੱਟੀਂ ਬੱਝੇ ਕਲੀਰੇ
ਹੱਥ ਕੜੀਆਂ ਦੀ ਜੂਨ
ਨਾ ਹੰਢਾਉਣ
ਤੇ ਮੈਂ ਗਾਉਂਦੀ ਆਵਾਂ ਸੌਗਰਿਓਂ
ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਘੜੀਂ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਆਪਣੇ ਧਰਾਤਲ ਦੀ ਸਮਝ ਰੱਖਦੀ ਸਿੰਦਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨਜ਼ਮਾਂ 'ਚ ਪਿਛਲੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਕਦਮ ਅਗਾਂਹ ਪੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅੰਰਤ ਮਨ ਦੀ ਥਾਹ ਪਾਉਣਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਨਜ਼ਮਾ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ, ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਆਪਸੀ ਦਵੰਦ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ। ਕਦੀ ਉਹ ਬਗਾਵਤੀ ਸੁਰ ਅਲਾਪਦੀ ਹੈ, ਤੜਫ਼ਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਵਿਰਾਸਤੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਚੋਂ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੱਭਣਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਦੀਆਂ ਸਥਾਨਿਕ ਬੋਲੋੜੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਨੂੰ ਤੜਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਸਗੋਂ ਉਥੋਂ ਹੀ ਸਕੂਨ ਤਲਾਸਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਤੜਫ਼ ਵੀ ਦੁਬਿਧਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ। ਉਡੀਕ ਦਾ ਵਰ ਤੇ ਸਬਰ ਦਾ ਵਰ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਮੰਗਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ
ਅਪਣੱਤ ਨਾਲ
ਸਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਵਾਂਗ
ਸੰਨ੍ਹ ਆਪਣੇ ਉਦਰੇਵੇਂ ਤੇ
ਤਰਸਵੇਂ ਵਿੱਚੋਂ
ਬਾਹਰ ਕੱਢ

ਫੇਰ ਭਾਵੋਂ ਕਿਸੇ
 ਰਿਸ਼ੀ ਵਾਂਗ ਉਮਰ ਭਰ ਦੀ
 ਉਡੀਕ ਦਾ ਵਰ ਦੇਈਂ
 ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬਰ
 ਦਾ ਵਰ ਦੇਣਾਂ ਨਾ ਭੁੱਲੀਂ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਆਵਾ) ਕਵਿਤਾ
 ਮਿੱਟੀ ਵੀ ਤੇਰੀ
 ਸੱਚਾ ਵੀ ਤੇਰਾ
 ਆਵਾ ਵੀ ਤੇਰਾ
 ਮੈਂ ਤੇ ਢਲਣਾ ਹੈ
 ਪੌਣ, ਪਾਣੀ ਬੋੜੀ ਹਾਂ
 ਜੋ ਮਨ ਆਈਆਂ ਕਰਾਂ
 ਅੰਰਤ ਹਾਂ
 ਆਰਤੀ ਦੇ ਥਾਲ ਵਿਚਲੇ
 ਦੀਵਿਆਂ ਦੀ ਸਹੁ ਮਹਿਮਾ
 ਮਨ ਮਚਲ ਕੇ ਵੀ
 ਨਹੀਂ ਮਚਲਦਾ

ਬੇਸ਼ਕ ਅੰਰਤ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਧਰਾਂ, ਚਾਉ, ਉਮੰਗਾਂ ਹਨ। ਪਰ ਉਹ ਬਗਾਵਤ
 ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉੱਝ ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ
 ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਅੰਰਤ ਦਾ ਕਲਮ ਚੁੱਕਣਾ, ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ
 ਇਕਲਾਬ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਨਜ਼ਮਾਂ 'ਚ ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ,
 ਚਾਵਾਂ, ਸਧਰਾਂ, ਉਮੰਗਾਂ, ਤੁਰਸ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿੰਦਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਜ਼ਰੀਆ
 ਪਰਿਪਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਾਗੀ ਕਾਵਿ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਕੇ
 ਕਦਮ ਦਰ ਕਦਮ ਤੁਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ, ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਸਿਧਾਂਤ 'ਚ ਨਾ
 ਬੱਝ ਕੇ ਸ਼ਿੰਦਰ ਨੇ ਸਰਲ ਸਾਦਰੀ 'ਚੋਂ ਮਾਖਿਉਂ ਮਿੱਠੀ ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ
 ਕਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਛੁਸ਼ਾਮਦੀਦ।

ਗੁਰਭੇਜ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾਇਆ
 981010-39681

ਬੰਦਰੀ ਵਰਗੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ

ਸਿਰਸਾ ਵੱਸਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਛਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਸਿਰਸਾ) ਸਿੰਦਰ ਕੋਲ ਧਰਤੀ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਅਕਸਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦੀ ਨਹੀਂ, ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ, ਸੰਸਕਾਰ, ਦਰਦਾਂ, ਉਦਰੇਵੇਂ ਚੁਗਦੀ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਧੀਆਂ, ਭੈਣਾਂ, ਮਾਂਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਹੀ ਰਾਗ ਅਲਾਪਦੀਆਂ, ਇੱਕੋ ਫੁੱਲ ਦੁਆਲੇ ਮੰਡਲਾਉਂਦੀਆਂ ਮੰਡਲਾਉਂਦੀਆ ਆਪਣੀ ਹੀ ਬਾਤ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਤ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਕੇ ਜਮਾਤ ਤੀਕ ਪੈਂਡਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ।

ਜਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀਆਂ ਸਤਾਈਆਂ ਹਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਮਾਤਰੀ ਸੱਤਾ ਦਾ ਸੁਪਨ ਪਾਲਦੀਆਂ ਕਦਮ ਤਾਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਪਿੱਤਰੀ ਸੱਤਾ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਤਰੀ ਸੱਤਾ ਦੀ ਹੋੜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਲੱਗੀ। ਸਿੰਦਰ ਇਸ ਜਹਿਰੀਲੇ ਨਾਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੋਂ ਛਾਸਲੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਸਿੰਦਰ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਸਹਿਜ, ਸੰਭੁਲਨ, ਸੰਵੇਦਨਾ, ਸੁਹਜ ਤੇ ਸਿਦਕਵਾਨ ਸਿਰਜਕ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਸਾਤਵਿਕ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਸਾਤਵਿਕਤਾ 'ਚ ਦਖਲ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬੰਦਰੀ ਤੋਂ ਤੋੜਦਾ ਹੈ, ਹੋੜਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬੰਦਰੀ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਹਰ ਗਿਆਨ ਸਹਾਰੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਸਿੰਦਰ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਇਸੇ ਬੰਦਰੀ ਵਰਗੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਵਿਚ ਸਰਬ ਕਾਲੀਨਤਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਸਰਬਕਾਲੀ ਜਿਉਣਯੋਗ ਸੰਵੇਦਨਾ ਵੀ। ਮਸ਼ਕ ਨਾਲ ਹੋਰ ਪਰਪੱਕਤਾ ਆਵੇਗੀ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸਿੰਦਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਇਹ ਸਦੀ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਉ' ਲਈ ਅਨੰਤ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੇਖਦਿਆਂ ਸ਼ੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ।

ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ

9872631199

ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ

(ਇਹ ਸਦੀ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ) ਲਿਖਣ ਲੱਗਿਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਮਨ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਤੜਫ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਵਾਰ ਵਾਰ। ਹਰ ਇੱਕ ਨਜ਼ਮ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਸਫ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਈ। ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਚਿੰਤਨ ਵਿੱਚ ਢਾਲ ਕੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਜਾਸ਼ਾ ਪਵਾ ਲਿਆ। ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੱਦੋਂ ਕਿਸੇ ਭਾਵੁਕ ਇੰਸਾਨ ਦੀ ਸੌਚ ਉਹਦੇ ਸਹੀ ਮਾਇਨੇ ਵਿੱਚ ਭਾਵੁਕ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੇ ਭਾਵਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਮਨ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕਸਰਤ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਹੈ।

ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਲੋਕਾਈ ਦੀਆਂ ਉਣਤਾਈਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮਹਸੂਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਆਪਣੇ ਵਲਵਲਿਆਂ 'ਚੋ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਖਾਸਕਰ ਅੱਤ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰੋਣਾ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵੀ ਪੁੰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਦੀ ਦੀ ਅੱਤ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਤੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸੁਪਨਿਆਂ ਤੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਾਣਦੀ ਹੈ ਨਾਗੀ ਦਾ ਕੋਮਲ ਹਿਰਦਾ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਚੋਂ ਛੇਤੀ ਕੀਤਿਆਂ ਨਿਕਲਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਤੋਂ ਮੜ੍ਹੀ ਤਕ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਪਲ ਰਾਖਵਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ।

ਹਰ ਸਦੀ ਦੀ ਅੱਤ
ਬੇਨੂਰ ਮੁੱਕਦਰ ਨਾਲ
ਜੱਭਦੀ ਆਈ ਹੈ
ਗਮਾਂ ਦੀ ਹੀਰ ਜਿਵੇਂ
ਆਪਣੇ ਵਾਰਸ ਨੂੰ
ਲੱਭਦੀ ਆਈ ਹੈ।

ਅੱਤ ਨੂੰ ਉਹਦਾ ਬਣਦਾ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਜੱਦੋਂ ਜਹਿਦ ਜਾਗੀ ਹੈ ਇੱਕ ਪਛਾਣ ਬਨਾਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਛੋਟੇ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਜੱਦੋਂ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਨੀ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚਲੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਨਿਰੋਲ ਸਮਰਪਣ ਹੈ ਇਹ ਨਜ਼ਮਾਂ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੌਸਮ ਮਾਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੀਝਾਂ, ਸਧਰਾਂ, ਪੀੜਾਂ, ਬਿਰਹਾ, ਝੋਰੇ, ਸਬਰ, ਸਿਦਕ ਨੂੰ ਕੰਨੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਇਬਾਦਤ ਦਾ ਰਾਹ ਮੱਲ ਬੈਠੀਆਂ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਾਗੀ ਦੇ ਅੰਤਰਮਨ

ਨੂੰ ਟੋਹਿਆ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਮਾਨਵੀ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਤਾਰੇ
ਨੂੰ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਮੌਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ। ਤੇ ਇੱਕ ਕਲਪਨਾ
ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ। ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਵੀ ਹੈ।
ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਹਰ ਇਕ ਨਜ਼ਮ ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ
ਪੜ੍ਹਨ ਗੇ।

ਆਵਾ

ਮਿੱਟੀ ਵੀ ਤੇਰੀ
ਸੱਚਾ ਵੀ ਤੇਰਾ
ਆਵਾ ਵੀ ਤੇਰਾ
ਮੈਂ ਤੇ ਬਸ ਢਲਣਾ ਹੈ
ਪੈਣ, ਪਾਣੀ ਥੜੀ ਹਾਂ
ਜੋ ਮਨ ਆਈਆਂ ਕਰਾਂ
ਅੰਰਤ ਹਾਂ
ਆਰਤੀ ਦੇ ਥਾਲ ਵਿਚਲੇ
ਦੀਵਿਆਂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਮਹਿਰਮਾ
ਮਨ ਮਚਲ ਕੇ ਵੀ
ਨਹੀਂ ਮਚਲਦਾ।

ਛਿੰਦਰ ਕੌਰ ਸਿਰਸਾ (ਸ਼ਿੰਦਰ)

16::ਇਹ ਸਦੀ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ

ਬੀਤੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਬ

ਊਦੋਂ ਨਾ ਆਇਉਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਲਾਬ
ਜਦੋਂ ਗੁਲਾਬ ਸਾਂ
ਤੇਰੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ
ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ
ਨਿਹਾਰਦੀ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ 'ਚ
ਛੁੱਬਿਆ ਸ਼ਬਾਬ ਸਾਂ
ਦੋ ਰੁੱਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਦਾ ਮੇਲ ਸੀ ਚਿਹਰਾ
ਨਿਰਾ ਪੂਰਾ ਨੂਰ ਦਾ
ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ ਚਿਹਰਾ
ਤੇਰੇ ਇੱਕੋ ਰੰਗ ਰੰਗੀ
ਰਾਂਗਲੀ
ਸੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਹੁਣ ਚਿਹਰਾ ਬੁਝਿਆ
ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੱਘਦਾ
ਵੀ ਨਹੀਂ
ਇਸ਼ਕ ਜਨੂੰਨੀ ਸੀ
ਹਿਜਰ ਨਸੀਬੀਂ ਸੀ
ਨਾ ਤੂੰ ਮਿਲਿਊਂ
ਨਾ ਭੁੱਲਿਊਂ
ਨਾ ਬਿਆਲੋਂ
ਹੀਂ ਨਿਕਲਿਊਂ
ਕਿੰਨੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਿਨਾ ਹੀ
ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ
ਤੇਰੇ ਵੀ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿੱਚ
ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ
ਬੀਤੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਬ ਸਾਂ
ਊਦੋਂ ਨਾ ਆਇਉਂ ਲੈਕੇ ਗੁਲਾਬ
ਜਦੋਂ ਗੁਲਾਬ ਸਾਂ।

ਇਬਾਦਤਾਂ

ਵਿਖਾਵੇ ਦੀਆਂ ਇਬਾਦਤਾਂ
ਨਾ ਹੋਈਆਂ
ਸਾਬੋਂ ਸਿਆਸਤਾਂ
ਨਾ ਹੋਈਆਂ
ਮੁੱਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੇ
ਇਹ ਜੋ ਵਿਛੋੜੇ ਨਾਲ
ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਹੋਈਆਂ
ਇਕ ਵਾਰ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਨਾਲ
ਕਈ-ਕਈ ਡੰਗ ਟਪਾਏ
ਬਹੂਤੇ ਵਕਤ ਅਸਾਂ
ਖਿਆਲਾਂ 'ਚ ਲੰਘਾਏ
ਉਹਦੀ ਸਾਧਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ
ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਾ ਉਚਾਰਨ ਆਏ
ਇਸ਼ਕ ਜ਼ਖਮਾਂ 'ਚੋਂ ਜ਼ਖਮ
ਉਤੋਂ ਨਮਕ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਾਹਿਆ ਗਿਆ
ਇਹ ਰਾਹ
ਸਾਬੋਂ ਵੀ ਪੈੜਾਂ ਨੱਪੀਆਂ ਗਈਆਂ
ਇਹ ਉਹ ਅੱਗ ਜੋ ਜਿਸਮ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਸਾਇਆ ਵੀ ਸਾੜ ਘੱਤੇ
ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨਾਂ 'ਚ
ਕੋਈ ਸਮਝਾ ਜਾਂਦਾ ।

ਦੰਦ ਕਥਾਵਾਂ

ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਪਲੀਆਂ ਪੀੜਾਂ
ਦੰਦ ਕਥਾਵਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ
ਬੇਜ਼ਾਨ ਪੱਥਰਾਂ ਚੌਂ
ਇੱਕੋ ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ
ਆਉਣ ਗੀਆਂ
ਰੰਗ ਬਦਲਣ ਦੀਆਂ
ਨਿਪੁੰਨ ਕਲਾਵਾਂ ਦਾ ਉਹ ਮਾਹਿਰ
ਮਨ ਵੇਦਨ ਭਰਿਆ ਆਂਗਣ
ਵੇਦਨ ਸਖੀਆਂ ਹੋਣ ਗੀਆਂ
ਮਨ 'ਤੇ ਪਹਿਰੇ, ਤਨ 'ਤੇ ਭਬੂਤੀ
ਛਾਵਾਂ ਜੋਗਣਾਂ ਹੋਣ ਗੀਆਂ
ਸਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਹੱਥ ਛੁੜਾ ਕੇ
ਅੰਦਰਲੀ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ਈ
ਠਹਿਰਾਉ ਮੰਗੇ
ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਵੀ
ਨੀਂਦਰਾਂ ਬਹਾਲ ਹੋਣ ਗੀਆਂ
ਨਾ ਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਮੰਗੀ
ਨਾ ਵਿੱਛੜਿਆਂ ਦੇ ਸਾਥ
ਕੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀਆਂ
ਸੌਗਾਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਰਾਸ
ਆਉਣ ਗੀਆਂ ?

ਜਿਉਣ ਜੋਗਿਆ

ਅੰਬਰ ਦੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ
ਟੁੱਟੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ
ਗਾਬਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆ
ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ
ਵੇਦਨਾ ਤਕ ਵੀ
ਕਦੀ ਤੇਰੀ ਕਲਮ ਦੀ
ਪਹੁੰਚ ਹੋਵੇ
ਬੜੇ ਡੂੰਘੇ ਤੇ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ
ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚੰਗੇਰ
ਮਿਲੇਗੀ ਇੱਥੋਂ
ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ
ਸਵਾਰਣ ਲਈ
ਤੇ ਅਸਮਾਨੀ ਉਡਦੇ ਇਹ
ਪੰਛੀ
ਜੋ ਚੌਗ ਚੁਗਣੀ ਭੁੱਲ
ਜਾਂਦੇ ਨੇ
ਮੇਰੀਆਂ ਸਿਸਕੀਆਂ
ਸੁਣ ਕੇ
ਤੇ ਇਹ ਤਾਰੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗ ਮੈਂ ਗੀਟੇ ਖੇਡੇ
ਮੱਸਿਆ ਦੀ ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ
ਰਾਤੇ
ਇਹ ਖਾਸੇ ਮਦਦਗਾਰ
ਸਾਬਿਤ ਹੋਣਗੇ
ਤੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਸਦੀਆਂ
ਤਕ ਜਿਉਂਦੀ ਰੱਖਣ ਲਈ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ
ਬਿਰਹਣਾ ਦੀਆਂ
ਹੂਕਾਂ ਸਾਂਭੀ ਬੈਠੇ ਨੇ
ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ
ਜਿਉਣ ਜੋਗਿਆ।

20::ਇਹ ਸਦੀ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ

ਪੜਾਅ

ਇਹ ਇਸ਼ਕ
ਕਿਸੇ ਸਰਵਰ ਕੰਢੇ ਬੈਠਾ
ਕੋਈ ਪੰਛੀ ਨਹੀਂ
ਜੋ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੁੱਕਦਿਆਂ ਹੀ
ਉੱਡ ਜਾਏਗਾ
ਇਹ ਤੇ ਉਹ ਮਛਲੀ ਹੈ
ਜੋ ਪਾਣੀ ਦੇ ਮੁੱਕਦਿਆਂ ਹੀ
ਮੁੱਕ ਜਾਏਗੀ
ਕਦੀ ਜੇ ਲੋੜ ਸਮਝੇਂ
ਤੇ ਚਿਰ ਸਦੀਵੀ ਕਿਸੇ
ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭੀਂ
ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦਾ ਹਰ ਪੜਾਅ
ਪਾਰ ਕਰਕੇ
ਸਦਮਿਆਂ 'ਚੋਂ
ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ
ਖੇਡਦੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ।

ਰੱਬ

ਕਿਸੇ ਮੁਬਾਰਕ ਦਿਨ ਦੀ
ਆਮਦ ਵਰਗਾ
ਬਿਨਾ ਈਦੋਂ
ਹੋਈ ਦੀਦ ਵਰਗਾ
ਜਿੱਥੋਂ ਝੁਕਣਾ ਸੀ
ਝੁਕ ਗਏ
ਇਸ਼ਕ ਜਿਹਦੇ ਤੋਂ
ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ
ਉਸੇ ਨਾਲ ਕਰ ਗਏ
ਇੱਕ ਪਰਿਦੇ ਨਾਲ
ਰਾਬਤਾ ਜੋ ਹੋਇਆ
ਅਸੀਂ ਪਰਵਾਜ਼
ਭਰ ਗਏ
ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਜਰੇ ਚੋਂ
ਕੱਢਿਆ ਸਾਂਨੂੰ
ਤੇ ਆਪ ਦਿਲ ਚੋਂ
ਪਿੰਜਰਾ ਕੱਢਣਾ
ਭੁੱਲ ਗਏ
ਰੱਬ ਕਰੇ ਉਹ ਰੱਬ ਵੀ
ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦਾ ਹੋਵੇ
ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ
ਰੱਬ ਕਰ ਗਏ ।

ੴ

ਇੱਜੜ

ਤਨ ਮਨ ਤੇ ਰੂਹ
ਦਾ ਇੱਜੜ
ਮਾਰੂਬਲ ਦੀਆਂ
ਬਰੂਹਾਂ 'ਤੇ ਪਿਆਸਾ
ਤੂੰ ਆਜੜੀ
ਬਣ ਆਵੀਂ
ਇੱਕ ਸਰਵਰ
ਨਾਲ ਲਿਆਵੀਂ
ਸਾਡੀ ਪਿਆਸ ਦੇ ਤੁੱਲ
ਕੁਛ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਈਂ
ਪਾਕ ਇਬਾਦਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ।

੬

ਸੱਕ ਕਿੱਕਰਾਂ ਦੇ

ਜੇ ਜਾਣ ਗਿਆ ਏਂ
ਕਿ ਅੱਗ ਹਾਂ
ਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ
ਬਚਾਅ ਕੇ ਰੱਖ
ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਲਈ
ਮੇਰੀ ਮੰਦਬੁੱਧੀ ਮੁਹੱਬਤ
ਪੂਜੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਲਾਂ ਤੋਂ
ਤੇਰੇ ਲਈ
ਤੂੰ ਇਕ ਗਮ ਹੀ ਸੈਂ
ਜੋ ਮੈਂ ਖਾ ਗਈ
ਸੱਕਿਆਂ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ
ਸੱਕ ਕਿੱਕਰਾਂ ਦੇ
ਚਬਾਅ ਗਈ
ਇਹ ਇਸ਼ਕ ਇੱਕ ਅਫਵਾਹ
ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਪਰ ਉੱਡ ਗਿਆ
ਤੇ ਇਹਦਾ ਸੱਥਰ
ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਹੜੇ
ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ
ਵਿੱਛ ਗਿਆ ।

ੴ

ਸੁੱਕਾ ਗੁਲਾਬ

ਛੁੱਲ ਨਾਲ ਲਿਪਟੀ ਤਿਤਲੀ
ਨਾ ਉਡਾ ਸਕਿਆ
ਇਕ ਝੱਖੜ ਜੋ ਜੰਗਲ ਬਾਗ
ਸਭ ਉਜਾੜ ਦੇਂਦੈ
ਤੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ
ਜੇ ਬਣਿਆ ਰਹੇ
ਮਨ ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲੱਗਣ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਬ
ਫਿਰ ਭੁਲਾ ਦੇਂਦੈ
ਇਸ਼ਕ 'ਚ ਕਿਸੇ ਪਹਾੜ ਕੱਟੇ
ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਿਨ ਕੱਟੇ
ਮੇਰੇ ਮਹਿਬੂਬ
ਸੁੱਕਾ ਗੁਲਾਬ ਵੀ
ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇਂਦੈ
ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਮਾਰ ਬੁਰੀ
ਹੁਸਨ ਭਰਪੂਰ ਬਰਫ ਦਾ ਪਹਾੜ
ਬੰਜਰ ਹੁੰਦੈ
ਕੋਈ ਛੁੱਲ ਨਹੀਂ ਖਿੜਦਾ
ਨਾ ਦੁਆਵਾਂ ਖੈਰ ਪਾਈ
ਨਾ ਦਵਾਵਾਂ ਅਸਰ ਕੀਤਾ
ਲੱਗੀ ਲਗਨ ਵੇਖ
ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਲੈਕੇ
ਮਨ ਰੋ ਪੈਂਦੈ।

੪੭

ਐਂਡ

ਤੇਰੇ ਖਿਆਲਾਂ 'ਚ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਛੁੱਬ ਜਾਨੀਂ ਆਂ
ਕਿ ਮਰਿਆਂ ਬਰੋਬਰ
ਹੋ ਜਾਨੀਂ ਆਂ
ਕਦੀਂ ਕਦਾਈਂ ਜਦੋਂ
ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ
ਭੁੱਲ ਜਾਵਾਂ ਕਿ
ਐਂਡ ਹਾਂ
ਉਸ ਘੜੀ
ਫਿਰ ਆਪਣੀ
ਜਾਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ
ਜਾਨੀਂ ਆਂ।

੪੧

ਅਰਦਾਸ

ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੇ ਆਖੇ
ਅਨੁਸਾਰ
ਅਰਦਾਸ ਖਾਲੀ
ਨਾ ਜਾਵੇ
ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਦਾ ਕੀ ਏ
ਉਹ ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ
ਦੁਨੀਆਂ ਤਕ
ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ
ਉਹ ਸਖ਼ਸ਼ ਜੋ
ਮੇਰੇ ਹਿੱਸੇ ਨਹੀਂ
ਆਇਆ
ਉਹਦਾ ਜ਼ਿਕਰ
ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ 'ਚ
ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ ।

ੴ

ਅੱਗ ਦੇ ਰਾਜ਼

ਅੱਖ ਦੇ ਅੱਥਰੂਆਂ ਦਾ
ਖਾਰਾਪਣ ਹੀ
ਚੱਖਿਆ ਈ
ਜੇ ਹੋ ਸਕੇ
ਤੇ ਕਦੀ
ਇਹਦੀ ਉਮਰ
ਵੀ ਚੱਖੀਂ
ਮੈਂ ਅੱਜ ਵੀ
ਉਹੀਓ ਸਵਾਹ ਦੀ
ਢੇਰੀ ਹਾਂ
ਜਿਹਨੇ ਆਪਣੇ
ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ
ਅੱਗ ਦੇ ਰਾਜ਼ ਦੀ
ਪੋਟਲੀ ਸਾਂਭੀ ਰੱਖੀ
ਹਾਦਸਿਆਂ ਦਾ ਸੁਰਮਾਂ
ਨੈਣਾਂ 'ਚ ਹੁਣ ਰੜਕ
ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ
ਮੇਰੇ ਹੰਝੂਆਂ
ਵਿਚਲੀ ਰੇਤ ਨੇ
ਬੜੀ ਹਲੀਮੀ ਰੱਖੀ ।

੪੩

ਪ੍ਰਸ਼ਤਾ ਪੀੜਾਂ

ਭਰੀ ਝੋਲੀ ਉਠੀਆਂ
ਤੇ ਝੱਟ ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ
ਪ੍ਰਸ਼ਤਾ ਪੀੜਾਂ
ਪੇਟੋਂ ਜੰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ
ਜਦੋਂ ਵੇਖੀਆਂ
ਚਿੱਟੇ ਦੇ ਕਰਕੇ
ਵਿੱਛੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ
ਤੇ ਜੰਮਣ ਪੀੜਾਂ ਤੋਂ
ਤਿੱਖੀਆਂ ਪੀੜਾਂ
ਕਾਲਜਿਊਂ ਉਠੀਆਂ
ਇਸ ਵਾਰ ਇਹਨਾਂ
ਪੀੜਾਂ ਦੀ ਖੱਟੀ ਸੀ
ਕਿਸੇ ਚੂੜੇ ਵਾਲੀ
ਦੀਆਂ ਸਿਸਕੀਆਂ,
ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਦੀ ਕੁਰਲਾਉਂਦੀ
ਰੱਖੜੀ,
ਵੈਣ ਪਾਊਂਦੀ ਮਾਂ
ਤੇ ਉਹਦੀ ਵੇਦਨਾ।

ਪ੍ਰਿਤੀ ਸੋਮਾਂ

ਜੱਗ ਪ੍ਰਿਤੀ ਸੋਮਾਂ
ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਬਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ
ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ
ਰੰਗ ਕਾਗਿਨਾਤ ਦਾ
ਸ਼ਾਮਾਂ ਰਾਤ ਦੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ
ਪ੍ਰਭਾਤਾਂ ਮੌਤੀਏ ਦੇ ਬੂਕੇ ਹੋਣ ਗੀਆਂ
ਤੂਪ ਮਲੂਕ ਜਿੰਦ ਮਲੂਕ
ਸੰਗ ਸੋਹਣਾ ਸਲੂਕ
ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਮੌਸਮ ਬਹਾਰ ਲਿਆਉਣ ਗੀਆਂ
ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵੀ ਉਹ ਰੁੱਤਾਂ
ਆਉਣ ਗੀਆਂ
ਗੱਲੀਂ ਬਾਤੀਂ ਪਤਿਆ ਕੇ
ਕਿਸੇ ਪੱਜ ਢੰਗ ਮਨਾ ਕੇ
ਪਤੀ ਨਾਮ ਦੇ ਮਰਦ ਨੂੰ
ਸਖਾ ਬਨਾਉਣ ਗੀਆਂ
ਕੋਈ ਫੱਗਣ ਰੁੱਤ ਦੀ
ਪੌਦ ਆਪਣੇ ਨਾਲ
ਲਿਆਉਣ ਗੀਆਂ
ਸੱਜਣ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਰੁੱਤਾਂ
ਭਰਮਾਉਣ ਗੀਆਂ।

ੴ

ਹੁਨਰ

ਤਵੀਤ ਵਰਗਾ ਸੀ ਉਹ
ਬੜਾ ਆਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਸੀ
ਜਦੋਂ ਗਲ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਸੀ
ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਚੰਗੀ ਸੀ
ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਵਿੱਚਲੇ ਅਰਥਾਂ
ਵਰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ
ਉਹਦਾ ਝੁਕ ਕੇ ਮਿਲਣ
ਦਾ ਹੁਨਰ ਉਹਦੇ ਆਸਮਾਨ
ਹੋਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਸੀ
ਹਕੀਕਤ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ
ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ
ਪਰ
ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ
ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਲਾਜਵਾਬ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ।

੪੯

ਮੁਸ਼ਕਤ

ਰੂਹ ਦਾ ਤਰਜੁਮਾ
ਕਰਦੀ ਕਵਿਤਾ
ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ
ਦੱਸਦੀ
ਮੁਹੱਬਤ ਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ
ਰਾਹੀਂ ਲਾਡ ਲਡਾਉਂਦੀ
ਛਾਈਂ ਮਾਈਂ ਹੋ
ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਨਾਵੇਂ ਨੂੰ
ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਪਰੋਂਦੀ
ਕੁਛ ਗੱਲਾਂ ਜੋ ਬੋਲ ਕੇ
ਨਾ ਹੋ ਸਕੀਆਂ
ਲਿਖਕੇ ਮਨ ਹੌਲਾ
ਕਰਨ ਦਾ
ਹੀਲਾ ਕਰਦੀ ਨੇ
ਇੱਕ ਦਿਨ
ਮੌਤ ਦਾ ਮਸਤਕ ਚੁੰਮ ਕੇ
ਸਦਾ ਲਈ ਸੌਂ ਜਾਣਾ
ਪਰ
ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ
ਜੀਵੇਗੀ
ਕਲਮ ਦੀ ਹੱਡ ਤੋੜਵੀਂ ਮੁਸ਼ਕਤ ।

੪੯

ਚੰਨ

ਇੱਕ ਚੰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ
ਚੜ੍ਹਦੇ ਦਿਨ ਨਾਲ
ਹੋਣ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁੱਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਤੇ
ਬਖਸ਼ ਦੇਵੇ ਸਾਨੂੰ
ਅਸਾਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ
ਹਰ ਨਸੇ ਦਾ ਇੱਕ
ਵੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਖੈਰ ਫਰਕ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ
ਪੈਂਦਾ ਸੀ
ਹੁਣ ਤੇ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੇਲਾ

ਛਾਵਾਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਪੌਦੇ ਨੂੰ
ਹਰਿਆਵਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੀਆਂ
ਸਈਓਂ, ਨੀਂ ਆਪਾਂ ਧੁੱਪੇ ਪਲਾਂ ਗੀਆਂ
ਵਕਤ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਪੜ੍ਹਕੇ
ਬੁੱਢੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਨ ਕਰਾਂ ਗੀਆਂ
ਦੁਨੀਆਂ ਗੋਲ ਹੈ
ਸਈਓਂ, ਨੀਂ ਕਦੀ ਮਿਲ ਪਵਾਂ ਗੀਆਂ
ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਕਬਰਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ
ਸਧਰਾਂ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਦਫ਼ਨ ਕਰਾਂ ਗੀਆਂ
ਜੱਗ ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗਾ ਮੇਲਾ
ਸਈਓਂ, ਨੀਂ ਕਦੀ ਕੱਠੀਆਂ ਬਵਾਂ ਗੀਆਂ
ਬਾਬਲ ਧਰਮੀ ਦਾ ਦੇਸ
ਵਿੱਚ ਚੰਨਣ ਦੇ ਰੁੱਖ
ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਫੇਰਾ ਪਾ ਕੇ
ਸਈਓਂ, ਨੀਂ ਚਾਚੇ ਤਾਏ ਜਾਈਆਂ ਨੂੰ
ਗਲਵੱਕੜੀ 'ਚ ਲੈ ਲਵਾਂਗੀਆਂ
ਦੁੱਖਾਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਥਾਵੇਂ
ਦਿਲ ਦੀ ਨੁੱਕਰੇ ਪਿਆ ਛੱਡਕੇ
ਸੁਖ ਹੀ ਸੁਖ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਲਈ
ਸਈਓਂ, ਨੀਂ ਮਾਂ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮੱਲ ਲਵਾਂ ਗੀਆਂ
ਜੋ ਬੀਤ ਗਈਆਂ ਸੋ ਵਿੱਸਰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ
ਹਿੰਮਤਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਸਬਰ ਦੇ ਵਰਕੇ
ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਉਜ਼ਲੇ ਲੇਖ ਲਿਖਾਂ ਗੀਆਂ।

੪੭

ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ

ਰੇਤ ਨੇ ਰੇਤ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ
ਟਿੱਬਿਆਂ ਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ
ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ
ਲੱਖ ਵਾਰ ਇਸ ਉਪਰ
ਪਾਣੀ ਪਿਆ ਲਿਖਾਈਂ
ਮੇਰੇ ਇੱਕੋ ਵੇਲੇ ਦੀ
ਖੁਰਾਕ ਨੇ ਦੁੱਖ ਦਰਦ ਤੇਰੇ
ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਲਾਂ ਉੱਤੇ
ਟੰਗ ਕੇ
ਲੰਘਦਾ ਟੱਪਦਾ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ
ਫੜਾਅ ਜਾਈਂ ।

ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕਲਤਾ

ਲੈ ਗਈ ਉਡਾ ਕੇ ਜੋ
ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਿਤੇ
ਮੇਰੇ ਗਾਮਾਂ ਨੂੰ ਐਸੀਆਂ
ਹਵਾਵਾਂ ਦੇਅ
ਜਿੱਥੇ ਤੂੰ ਨਾ ਹੋਵੋਂ ਜੇ
ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ
ਮੈਨੂੰ ਐਸੀਆਂ ਵੀਰਾਨੀਆਂ ਦੇਅ
ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੌਣ ਜਾਣੇ
ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕਲਤਾ ਨੂੰ
ਤੇਰੇ ਨਾਂ ਦੀ ਉਦਾਸੀ
ਅੱਜ ਵੀ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ
ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੈ।
ਕਦੇ ਆਹਮੋ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ
ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚੰ
ਤੱਕਣ ਦੇ।

੪੧

ਨਮੀਂ

ਸਾਡੀ ਪਿਆਸ ਵਾਸਤੇ
ਨਮੀਂ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਉਹਦੇ ਕੋਲ
ਚਿਰਾਂ ਬਾਦ ਪਰਤੇ ਨੂੰ
ਅਸਾਂ ਫਿਰ ਵੀ
ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ
ਕਿੰਨੀ ਤੌਫੀਕ ਦਿੱਤੀ
ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਮਾਲਕਾ
ਸਾਬੋਂ ਆਪਣੀ ਸਿੱਟੀ
ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਨਾ
ਹੋਇਆ ਗਿਆ ।

ਮਿਲਣਸਾਰ

ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ
ਹਰ ਵੇਲੇ ਮਿਲਦੇ
ਜਦ ਲੱਗੇ ਲੋਅ ਪਹਿਲੇ
ਪਹਿਰ ਦੀ
ਜਦ ਘਰ-ਘਰ ਖੇਡੇ ਅੱਲ੍ਹੁੜ ਪੁੱਪ
ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ
ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਸੰਧੂਰੀ ਹੋਣ ਵੇਲੇ
ਵੀ ਮਿਲਦੇ
ਸੂਰਜ ਜਾਣ ਦਾ ਜਦ ਰੱਟਾ ਪਾਉਂਦਾ
ਜਦ ਅੰਬਰ ਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ
ਜਦੋਂ ਜੀਅ ਨਾ ਲੱਗਦਾ, ਮਿਲਦੇ
ਜਦੋਂ ਮਨ ਤੜਫਦਾ, ਮਿਲਦੇ
ਮਿਲਣਸਾਰ ਦੌਵੇਂ ਹੀ ਬੜੇ ਸਨ
ਪਰ ਕਦੀ ਨਾ ਮਿਲੇ ।

ਜੋਗੜੇ ਵੇਸ

ਸਾਡੇ ਵਾਸ ਉਜਾੜਾਂ ਦੇ ਦੇਸ
ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੱਸਣ ਦਰਦ ਦਰਵੇਸ
ਮੱਟ ਇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾ ਕਾਲੜੇ ਕੇਸ
ਸੱਜਣ ਅਸੀਂ ਜੋਗੜੇ ਵੇਸ

ਜੱਗ ਅੱਗ ਖਿਡੌਣਾ ਖੇਡੇ ਮਨ ਬੈਰਾਰੀ
ਰਾਤਾਂ ਰੂਪ ਸੁਰਾਹੀ ਨਾ ਤਾਰੇ ਤੈਰਾਕੀ
ਜਿੰਦ ਦੁੱਖਾਂ ਭਰੀ ਇਕ ਬੱਦਲੀ ਬਰਸੇ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ
ਸੱਜਣ ਅਸੀਂ ਜੋਗੜੇ ਵੇਸ

ਐਰਤ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਅਜੇ ਨਾ ਸੰਸੇ ਮੁੱਕੇ
ਅਜੇ ਨਾ ਬਹੁੜੇ ਪੀੜਾਂ ਹਰਣ ਜੋ ਰੁੱਕੇ
ਸਾਡੇ ਰੁੱਸੇ ਪੰਜੇ ਪੀਰ ਸੌਂ ਗਏ ਤਾਣ ਕੇ ਖੇਸ
ਸੱਜਣ ਅਸੀਂ ਜੋਗੜੇ ਵੇਸ

ਕਿੰਨੀ ਕਰੁਣਾ ਕਿੰਨੇ ਸੰਦੇਸ
ਕੰਡੇ ਬਣ ਰਾਹੀਂ ਵਿੱਛੇ ਪੁਸ਼ਟਾਂ ਵਟਾਏ ਵੇਸ
ਝੁੱਕੇ ਪਵਨ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਕਰਨ ਦਵੇਸ
ਸੱਜਣ ਅਸੀਂ ਜੋਗੜੇ ਵੇਸ

॥

ਸਹਾਰੇ

ਗਰਮ ਹਵਾਵਾਂ
ਗਰਮ ਰੇਤ
ਮੈਨ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ
ਮੈਨ ਸੱਨਾਟੇ
ਕੋਹ-ਕੋਹ ਚੂਰ
ਡੱਬ-ਖੜੱਬ
ਟਾਵੇਂ-ਟਾਵੇਂ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ
ਪਰਛਾਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ
ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਮਾਰੂਬਲਾਂ 'ਚ
ਇਹੋ ਸਹਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ
ਕੋਈ ਬਹੁਤੇ ਲੰਮੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ
ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪੰਧ
ਅਧੂਰੇ ਲੋਕ ਛੇਤੀਂ
ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ
ਜਿਹਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ ਨਾਲ
ਬਿਮਾਰ ਚੰਗੇ ਹੋਵਣ
ਉਹ ਮਸੀਹਾ
ਇੱਧਰ ਵੀ ਫੇਰਾ ਪਾਵੇ
ਭਲਿਓ
ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਇੱਕੋ
ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ

ਰੋਜ਼ੇ

ਪਿੰਡੇ ਤਾਪ ਤਰਈਏ ਹਿਜਰਾਂ ਦੇ
ਪੀੜਾਂ ਭਿੱਜੇ ਹੰਡੂ ਕੜਾਂਗਾਂ ਮਾਰਣ
ਵਿਹੁ ਯਾਦ ਤੇਰੀ ਦੇ ਐਸੇ ਪੀਤੇ
ਦਿਲ ਦੀ ਭੁੱਜੀ ਮਿੱਟੀ ਠਾਰਨ।

ਬੋਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੁੰਦੀਆਂ ਮੀਡੀਆਂ
ਸਾਨੂੰ ਸੋਗਾਂ ਕੀਤਾ ਉਦਾਸੜੇ
ਹਿਜਰ 'ਚ ਪੀਲਾ ਪਿਆ ਫੁੱਲ ਸੱਜਰਾ
ਵੇਦਨ ਕਰ ਗਈ ਰੰਗ ਮੁਆਤੜੇ।

ਕੋਈ ਰਾਤੜੀ ਕੇਰੇ ਸੁਪਨੇ
ਤੇ ਅਸਾਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪਾ ਲਈ ਬੋਝੜੇ
ਖੰਰੇ ਮੰਨ ਗਿਆ ਰੁੱਸੜਾ ਪੀਰ ਕੋਈ
ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਨੀਂਦਰਾਂ ਥੋਲੇ ਰੋਜ਼ੇ।

ਤਨ ਦਾ ਫੁੱਲ ਜਿਉਂ ਮਿੱਧਿਆ ਗਿਆ
ਮਰ ਗਈਆਂ ਮਨੋਂ ਸੁਗੰਧੀਆਂ
ਕੋਈ ਮੰਗੋ ਰੱਖਾਂ ਬਾਗ ਦੀਆਂ
ਨਾ ਜਾਣ ਕਰੁੰਬਲਾਂ ਨਰੰਧੀਆਂ

ਅੱਜ ਅੰਬਰ ਸਾਰਾ ਸਲੂਗਿਆ
ਕਣੀਉਂ ਭੁੱਜੀਆਂ ਧੁੱਪਾਂ ਛਾਵਾਂ
ਜਿਸ ਘਰ ਹੱਸਣ ਧੀਆਂ ਮਲੂਕੜੀਆਂ
ਤੀਰਥੋਂ ਪਾਕ ਹੋ ਜਾਣ ਉਹ ਥਾਵਾਂ

ਪਹਿਲੀ ਚਿੱਠੀ

ਸੁਪਨੇ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਭਾਲਣ
ਹਰ ਰਾਤ
ਤੂੰ ਹੀ ਦੱਸ
ਨੀਂਦਰਾਂ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭ ਲਿਆਵਾਂ
ਮੇਰੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਆਈ
ਸਿੱਕਰੀ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਤੱਕ
ਤੇਰਾ ਸਾਥ ਮੰਗੋ
ਮੇਰਾ ਜ਼ਖਮੀ ਸੀਨਾ
ਤੇਰੀ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਚਿੱਠੀ
ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਾਂਭਾਂ ਸੰਭਾਵਾਂ
ਜੇ ਕਦੀ ਆਵੇਂ ਤੇ
ਦਿਲ ਦੇ ਦਰਿਆ ਚੋਂ ਤੈਨੂੰ
ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਘੋਲ ਪਿਆਵਾਂ।

੪੧

ਤਮਾਸੇ

ਇਸ ਦੌਰ 'ਚ ਝਨਾਂ ਦੇ
ਪਾਣੀਆਂ 'ਤੇ
ਮੁਹੱਬਤ ਲਿਖ ਕੇ
ਦਰਦ ਦੇ ਕਾਲੇ ਗੁਲਾਬ ਨੂੰ
ਗੁਲਾਬੀ ਲਿਖ ਕੇ
ਭਰਮਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਜਾਣ ਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ
ਕਿ ਲਾ-ਇਲਾਜ ਹੈ ਇਹ ਰੋਗ
ਇਸ਼ਕ ਬਿਮਾਰਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਹੋਣ ਦੀ
ਕਾਮਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਏਡਾ ਦਰਦੀ ਹੈ ਜੇ
ਤੇ ਨਾਲ ਦਫਨਾਇਆ ਜਾਏ
ਇਹ ਜੋ ਕਬਰ 'ਤੇ ਤਮਾਸੇ
ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਟੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਮਤ

ਸਾਵੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਖਹਿਣ ਨਾਲ
ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ
ਰਸ ਭਿੰਨਿਆਂ ਸੰਗੀਤ ਹੈ ਜਾਂ
ਕਿਸੇ ਸੁਹਾਗਣ ਦੀਆਂ ਵੰਗਾਂ ਦੀ
ਖਣਕ ਹੈ ਇਹ
ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗ ਕੇ ਵੀ ਨਾ ਗਿਣੇ
ਜਾਣ ਜੋ
ਇਹ ਤਾਰੇ ਨੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਟਿਆਰ ਦੀ
ਚੁੰਨੀ 'ਤੇ ਲੱਗੀ
ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ
ਮੁਕੈਸ਼
ਆਟੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਇਹ ਤੇਰਾ
ਮਤ ਹੈ ਜਾਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼
ਛੁੱਬਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਲਾਲੀ ਹੈ ਜਾਂ
ਦੂਰ ਕਿਸੇ ਪਹਾੜੀ ਤੋਂ ਪਾਰ
ਧਰਤੀ ਤੇ ਅੰਬਰ ਦੇ
ਇੱਕ ਹੋਣ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ
ਦਾ ਜਲੌਅ
ਜੋ ਵੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਮਹਿਬੂਬ
ਹੈ ਬਹੁਤ ਮਨਭਾਵਨ।

੪੧

ਚਮਕ ਚਾਨਣੀ

ਊਹਦੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਰੁਤਬੇ
ਦਾ ਜੱਸ
ਜੱਗ ਮੰਚਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ-ਚੜ੍ਹ
ਗਾਊਂਦਾ ਰਿਹਾ
ਊਹ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਚਾਨਣ 'ਚ
ਬਦਲਣ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ
ਤੇ ਮੇਰਾ ਜਿਸਮ ਊਹਦੀ
ਚਮਕ-ਚਾਨਣੀ 'ਚ
ਨਹਾਊਂਦਾ ਰਿਹਾ।
ਇੱਕ ਅੱਲ੍ਹੜ ਦੇ ਸੁਪਨੇ
ਬਲੀ ਚੜ੍ਹਣਗੇ ਫੇਰ
ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ
ਊਹਦੇ 'ਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ
ਜਿਊਂਦਾ ਰਿਹਾ
ਊਹਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲੀ
ਕਹਿਰ ਢਾਊਂਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ
ਆਜ਼ਾਦ ਮੁਲਕ ਦਾ ਹਰ ਲਮਹਾ
ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹਾਊਂਦਾ ਰਿਹਾ।

ਰਸਮਾਂ

ਧਰਤੀ ਸਾਵਾਂ ਪਿਆਰ
ਤੇ ਅੰਬਰ ਸਾਵਾਂ
ਆਪਣਾਪਨ ਦੇ ਕੇ
ਖੂਹ ਤੋਂ ਵੀ ਛੁੰਘੀਆਂ
ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸਨ
ਤੇਰੇ ਨਾਲ
ਜੇ ਕਿਤੇ ਰੱਬ ਮੇਲਦਾ
ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀਆਂ ਵਰਗਾ ਰਿਸ਼ਤਾ
ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਮੁਹਤਾਜ਼
ਨਾ ਹੁੰਦਾ
ਮਹਿਲ-ਮੁਨਾਰੇ ਨਹੀਂ
ਸਨ ਲੋਚੇ
ਅੰਬਰਾਂ ਢਾਰਾ ਪਾ ਲੈਣਾ ਸੀ
ਮੋਏ ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ
ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ
ਵਿੱਛੜੇ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਸਨ
ਏਸੇ ਜਹਾਨੇ ਸਬੱਬ ਨਾਲ
ਜੇ ਕਿਤੇ ਰੱਬ ਮੇਲਦਾ।

ਆਜ਼ਾਦੀ

ਮੇਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ
ਖੁਬਸੂਰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਹੀ
ਪਰੁੱਚੀ ਰਹਿਣ ਦੇ।
ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਲਗਦੇ ਨੇ
ਦਿਲ ਟੁੰਬਵੇਂ ਕਿਸੇ
ਕਿਤਾਬ 'ਚ ਬੱਝੇ
ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ
ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਏ
ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ
ਮੇਰਾ ਤਰਜ਼ਮਾਂ ਕਰਦੀ
ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀ ਇਹ ਕਿਤਾਬ
ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਰਹਿਣ ਦੇ
ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ 'ਚ
ਛਪੇ ਲੇਖ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ
ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਇਸ ਵਲਗਣ 'ਚੋਂ
ਬਾਹਰ ਆਈ
ਤੇ ਮੇਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ
ਕੁੱਝ ਸੋਚਾਂ ਕੈਂਸਰੀਆਂ ਜਾਣਰੀਆਂ
ਦਮੇਂ ਦੇ ਰੋਗ 'ਚ ਵੀ
ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ
ਖੂਨ ਦੇ ਦੌਰੇ ਵਧਣਗੇ
ਕੁਝ ਹੋਰ ਦਿਮਾਰੀ
ਨਸਾਂ ਵੀ ਫਟਣਰੀਆਂ
ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੈਂ
ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ
ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਹਿਣ ਦੇ
ਮੇਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ
ਸਿਰਫ ਭਾਸ਼ਣਾ
ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ।

੪

47::ਇਹ ਸਦੀ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ

ਪਿੰਜਰਾ

ਤੇਰੇ ਖੰਭਾਂ ਦੀ ਫੜਫੜਾਹਟ ਨਾਲ
ਪਿੰਜਰਾ ਘਸ ਕੇ ਕਮਜ਼ੋਰ
ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ
ਪਿੰਜਰਾ, ਪਿੰਜਰਾ ਹੀ
ਰਹਿਣਾ ਹੈ
ਇਹਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਕੇ
ਨਹੀਂ ਉੱਡਿਆ ਜਾਣਾ
ਤੌੜ ਸੁੱਟ ਬੇੜੀਆਂ
ਤੇ ਸੰਗਲ
ਕੋਈ ਕਾਫਲਾ
ਨਾ ਉੱਡੀਕ
ਸੂਰਜ ਇਕੱਲਾ ਚੜ੍ਹਕੇ
ਇਕੱਲਾ ਡੁੱਬਦਾ ਹੈ
ਹੋਰ ਤੇ ਹੋਰ
ਚੰਨ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੀ
ਇਕੱਲਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ

ਕੋਇਲ ਵਰਗੀ ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ
ਹਿਰਨੀ ਵਰਗੀ ਅੱਖ
ਤੇ ਮੌਰਨੀ ਵਰਗੀ ਚਾਲ ਦੇ ਨਾਲ
ਅਲੰਕਾਰਦਾ ਹੈਂ ਮੈਨੂੰ
ਪਰ ਕਦੀ ਮੌਰਨੀ,
ਹਿਰਨੀ ਤੇ ਕੋਇਲ ਵਰਗੀ
ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਦੇ
ਤਾਂ ਜੋ
ਕਿਸੇ ਬਾਗਾ, ਜੰਗਲ ਜਾਂ
ਬੀਆਬਾਨ ਵਿੱਚ
ਕੁੱਝ ਪਲ ਮੈਂ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਘੁੰਮ ਸਕਾਂ !

੪੧

ਐਖ

ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੀ
ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ
ਮੁਦ ਨੂੰ ਮੁਸਕੁਰਾਉਂਦੇ
ਹੋਏ ਵੇਖਣਾ
ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ
ਵੇਖਣ ਲਈ
ਸੌ ਵਾਰ ਇਧਰ-ਉਧਰ
ਵੇਖਣਾ
ਬੜੀ ਐਖ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਪਿੜਰੇ 'ਚ ਤਾੜੇ
ਕਿਸੇ ਪਰਿਦੇ ਲਈ
ਅੰਬਰੀਂ ਉੱਡਦੇ ਪਰਿਦੇ
ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ।

੪੦

ਉਮਰਾਂ

ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਗੁੜ੍ਹਾ
ਹੁੰਦਾ ਰੰਗ
ਉਹਨੂੰ ਸਦਾ ਨਿੱਖਰਿਆ
ਦਿੱਸੇਗਾ
ਨਾ ਮਹਿੰਦੀਆਂ ਲਾਵਾਂ
ਨਾ ਕਲਫ਼ਾਂ
ਨਾ ਉਹ ਕਦੀ
ਮੇਰੀਆਂ ਉਮਰਾਂ ਮਿਥੇਗਾ
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੱਕਾ ਕਰਾਰ ਹੈ ਉਸਦਾ
ਕਿ ਅਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ‘ਚ
ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਨ ਲਿਖੇਗਾ !

ਬੈ-ਦਰਦੀਆਂ

ਖੋਰੇ ਕਿਸ ਮਿੱਟੀ ਦਾ
ਬਣਿਆ ਹੈ
ਜੋ ਅਜੇ ਤਕ
ਨਾ ਢਲਿਆ
ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਤੇ
ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵੀ
ਇਬਾਦਤਾਂ ਪਈਆਂ
ਨਾ ਵਾਕਿਫ ਸਾਂ
ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾਗੀ ਤੋਂ
ਜਗਾ ਵੀ ਭਣਕ ਹੁੰਦੀ
ਤੇ ਸੰਭਲ ਜਾਂਦੀ
ਸਭ ਸਿਜਦੇ ਰਾਜ਼
ਰੱਖਣੇ ਸਨ
ਉਹਦੇ ਦਰ 'ਤੇ
ਟਿਕੇ ਮੱਥੇ ਦੀਆਂ
ਲਕੀਰਾਂ ਚਮਕ ਪਈਆਂ
ਅੰਰਤ ਹਾਂ
ਜਮਾਨੇ ਦੀਆਂ
ਕੌੜੀਆਂ ਤੋਂ ਕੌੜੀਆਂ
ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ
ਪਚ ਗਈਆਂ
ਦਰਦ ਹੱਦੋਂ ਵਧਿਆ
ਤੇ ਬੈ-ਦਰਦੀਆਂ
ਪਣਪ ਪਈਆਂ

ਲਾਹੌਰ

ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨੀ
ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰਨਾ
ਪਿੱਤਰੀ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ
ਨਜ਼ਮਾਂ, ਗਜ਼ਲਾਂ ਦਾ
ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰਕੇ
ਸ਼ਬੇ ਹਿਜਰ ਦਾ ਤਬਸਰਾ
ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਕਰ ਜਾਣਾ
ਸਾਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ
ਏਥੇ ਜੰਮਿਆਂ ਨੇ
ਅਸਾਂ ਏਥੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ।

ਸੰਦ

ਰਹਿਣ ਦੇ
ਬਸ ਕਰ
ਹੋਰ ਨਾ ਰੰਦ
ਕਿਸੇ ਭਲੇ ਕੰਮ ਲਈ
ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖ
ਇਹ ਸੰਦ
ਸਾਡੇ ਭਾਰ ਤੋਂ
ਭਾਰੇ ਵੱਟੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ
ਮੌਤੀ ਬੰਨ੍ਹ
ਸੱਜਣ ਸਾਡੇ
ਟੁੱਕਣੋਂ ਛੱਡਦੇ
ਖੰਭ।

੪੧

ਕਵਿਤਾ

ਕਵਿਤਾ ਦੁੱਖ ਦਰਦ
ਹੀ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ
ਕਿਵੇਂ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ
ਲਿਖ ਧਰਾਂ ?
ਨਾ ਚੁੱਪ ਸਮਝੇ ਨਾ ਅਵਾਜ਼ਾਂ
ਕਰਾਂ ਤੇ ਕੀ ਕਰਾਂ ?
ਉਸ ਜੇ ਥੋਲ੍ਹਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ
ਕੀ ਮੈਂ ਵੀ ਕੁੰਡਾ ਖੜਕਾਉਣਾ
ਬੰਦ ਕਰਾਂ ?
ਉਡੀਕਾਂ 'ਤੇ ਕੁੰਜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ
ਜੇ ਆਵੇ ਤੇ ਲਾਹ ਧਰਾਂ
ਇੱਕ ਜੀਅ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ
ਕੀ ਕਰਾਂ ?

੪੧

ਸੁੱਤੀਆਂ ਪੀੜਨ

ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਾ ਉਮਰ ਦੀਆਂ
ਕੁੱਛ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ
ਟੁੱਟੇ ਅਰਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪੇ
ਤਕਦੀਰਾਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ
ਬੇ-ਹਿਸਾਬ ਸਾਗਰਾਂ ਦੀ
ਪਿਆਸ ਹੈ ਅੰਦਰ
ਸਿਸਕਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੇ ਆਕੇ
ਮੈਥੋਂ ਪਨਾਹਾਂ ਲਈਆਂ
ਵਗਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਠੰਡਕ ਨੇ
ਬੇਸ਼ਕ ਸਕੂਨ ਬਖ਼਼ਸ਼ਿਆ ਹੈ
ਇਹਦੀ ਠੰਡਕ ਨੇ ਪਰ ਕੁਛ ਸੁੱਤੀਆਂ
ਪੀੜਨ ਵੀ ਜਗਾ ਲਈਆਂ ।

ੴ

ਮੇਲੇ ਦੀ ਭੀੜ

ਕਦੇ ਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ
ਜਾਗਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਤੱਕਾਂ
ਕਿਉਂ ਸੁਪਨਿਆਂ 'ਚ ਆ ਕੇ
ਨਿੱਤ ਕੁੰਡੇ ਖੜਕਾਵੇਂ
ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਚਾਣਨ ਨਾਲ
ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ
ਤੇਰੇ ਆਉਣ ਦਾ ਜੋ ਝੂਠਾ
ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਵੇ
ਮਹਿਰਮ ਹੈਂ ਤੇ ਜਿਗਰੇ ਨਾਲ
ਮਿਲਣ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਲੱਭ
ਜਾਂ ਕੋਈ ਮੇਲੇ ਦੀ ਭੀੜ
ਜਿੱਥੇ ਵਿੱਛੜੇ ਰੱਬ ਮਿਲਾਵੇ ।

ਪਰਹੇਜ਼

ਮਨ ਵਿਚਲਿਤ ਤਨ ਵਿਚਲਿਤ
ਇਹ ਧਰਾ ਵੀ ਵਿਚਲਿਤ
ਤਾਰਿਆਂ ਲੱਦਿਆ ਅੰਬਰ
ਵਿਚਲਿਤ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ
ਕਿਹੜੀ ਕਸਰਤ ਕਿਹੜਾ ਪਰਹੇਜ਼
ਮਨ ਤੋਂ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਹਟਾਵੇ ?
ਸੁੰਨੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਸੁੰਨੀਆਂ ਰਾਹਵਾਂ
ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੂੰ ਸ਼ਹਿਰ' ਚ ਨਾ ਹੋਵੇਂ
ਕਮਲ ਜਿਹਾ ਕੋਮਲ
ਹਵਾ ਜਿਹਾ ਮਹਿਕਿਆ-ਮਹਿਕਿਆ
ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਗੀ
ਆਨੰਦਿਤ ਹਿਰਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ
ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੂੰ ਪਰਤ ਆਵੇਂ ।

੪੧

ਪੁਸਤਕ

ਜਿਹਦੇ ਵਰਕਿਆਂ 'ਚ
ਪਏ ਮੌਰਾਂ ਦੇ ਖੰਡ
ਤੇ ਸੁੱਕ ਕੇ ਕਿਰੀਆਂ
ਗੁਲਾਬ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ
ਤੇਰੀਆਂ ਉੰਗਲਾਂ ਦੇ ਪੋਟਿਆਂ ਨੂੰ
ਅੱਜ ਵੀ ਤਰਸਦੀਆਂ ਨੇ
ਉਹ ਪੁਸਤਕ ਮੈਂ
ਹੋਰ ਲੁਕਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ
ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ
ਤੇ ਤੇਰੇ ਖਿਆਲ ਹੀ
ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਕੌਲ ਨੇ
ਤੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਤੇ ਤੇਰੇ ਖਿਆਲ ਹੀ
ਉਦੋਂ ਮੇਰੇ ਕੌਲ ਸਨ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾ ਉਦੋਂ ਮੇਰਾ ਕੁਛ ਸਵਾਰਿਆ।
ਤੇ ਨਾ ਅੱਜ ਕੁਛ ਵਿਗਾੜ ਸਕਣਗੇ।

੪੧

ਗੌਤਮੀਂ ਲਿਬਾਸ

ਹਰ ਸਦੀ 'ਚ ਹਰ ਵਾਰ
ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਉਂਨੀਆਂ ਹਾਂ
ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਖੇਡਣੀ
ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਖੇਡ
ਇਸ ਖੇਡ ਦ ਅਕਸਰ
ਹਾਰ ਜਾਨੀਆਂ ਹਾਂ
ਸਭ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀਆਂ
ਠੰਡੀਆਂ-ਮਿੱਠੀਆਂ ਬਾਰਸ਼ਾਂ
ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਲੈਣ
ਫੇਰ ਤਪਨ ਪੀ ਕੇ ਤਪਨ ਖਾ ਕੇ
ਤਪਨ ਹੰਢਾਉਣੀਆਂ ਹਾਂ
ਇੱਕ ਸਾਹ ਹੀ ਬਚਦੇ ਨੇ
ਜੋ ਮਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ
ਗੌਤਮੀਂ ਲਿਬਾਸ 'ਚ ਘੁੰਮਦੀ
ਦਰਿਦਰੀ ਤੋਂ ਭੈ-ਭੀਤ
ਹੋ ਜਾਨੀਆਂ ਹਾਂ।

ਊਹਦਾ ਦਰ

ਇਬਾਦਤਾਂ ਬੇਕਾਰ ਨਾ ਜਾਣ
ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ਕੰਮ ਆਵੇ
ਬੇਪਨਾਹ ਚਾਹਿਆ ਜਿਸਨੂੰ
ਕੋਈ ਉਜਰ ਕਰਕੇ ਨਾ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ
ਬਚੀ ਹੋਈ ਜਿੰਦਗੀ ਵੀ
ਸਿਜ਼ਦਿਆਂ 'ਚ ਗੁਜ਼ਰੇ
ਜਿਸਮ ਝੁਕ ਕੇ ਅਲਬੱਤ
ਦੂਹਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ
ਇਸ ਸਕੂਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਨਾ ਰਹੀਏ
ਊਹਦਾ ਦਰ ਨਸੀਬ ਹੋਵੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

ੴ

ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਰੁੱਖ

ਅੱਜ ਫੇਰ ਉਦਾਸ ਸ਼ਾਮ
ਉਦਾਸ ਰਾਤ ਵਿਚ ਢਲ ਕੇ
ਉਦਾਸ ਸਰਘੀ ਵੇਲੇ ਵਿਚ
ਬਦਲ ਗਈ
ਪੀੜ੍ਹਾਂ ਯਾਦਾਂ ਦੇ
ਸਰੋਵਰਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ
ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਰੁੱਖ ਹੇਠ
ਹੁੰਘਣ ਲਈ ਬਹਿ ਗਈਆਂ
ਕਿਸੇ ਦੁਆ ਦਾ ਅਸਰ ਨਾ
ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ
ਲੱਭਣ ਟੁਰ ਪਈਆਂ
ਰੱਬ ਦਾ ਉਹ ਦਰ
ਜਿੱਥੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਣਾ
ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ।

ਸੰਧੀ

ਰਸ, ਛੰਦ ਸਭ ਮੂਰਛਤ ਨੇ
ਅੱਜਕਲੁ
ਕਲਮ ਰੁਦਨ ਕਰੇ
ਨਾ ਕੋਈ ਮੰਗਲ ਗੀਤ
ਗਾਵੇ
ਗਲੀ ਭੁੱਲੇ, ਰਾਹ ਭੁੱਲੇ
ਰੱਬ ਕਰੇ ਉਹ ਹਾਦਸਾ
ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ
ਨਾ ਵਸਲ ਦੀ ਦੁਆ ਕਰੇ
ਨਾ ਹਿਜਰ ਦਾ ਖੌਫ਼
ਖਾਵੇ
ਦੇਹ ਦਾ ਕਣ-ਕਣ ਦੁਖੀ
ਦੁੱਖਾਂ ਸੰਗ ਹੋਈ
ਸੰਧੀ ਨਿਭਾਈ
ਜਾਵੇ
ਨਾ ਸਵਾਲ ਕਰੇ
ਨਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਮੰਗੇ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਹਰ ਹਾਲ
ਹੰਢਾਈ ਜਾਵੇ।

ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਘੋੜੀ

ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ
ਜੇ ਨਾ ਵੰਡੀ ਮੇਰੀ ਲੋਹੜੀ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਭਾਵੇ ਤਰਾਗੜੀ
ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜੇਬਾਂ ਦੀ ਜੋੜੀ
ਸ਼ਾਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ
ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰ
ਲੱਭਕੇ ਦਿਓ ਮੈਨੂੰ
ਕਿ ਮੇਰੇ
ਗੁੱਟੀਂ ਬੱਝੇ ਕਲੀਰੇ
ਹੱਥ ਕੜੀਆਂ ਦੀ ਜੂਨ
ਨਾ ਹੰਢਾਉਣ
ਤੇ ਮੈਂ ਗਾਊਂਦੀ ਆਵਾਂ, ਸਹੁਰਿਓ
ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਘੋੜੀ।

ਮਦਾਰੀ

ਉਸ ਬੂਹਾ ਭੇੜਿਆ ਤੇ
ਕੀ ਹੋਇਆ
ਉਹਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਸੱਜਗੀਆਂ
ਪੈੜਾਂ ਤੇ ਨੈਣੋਂ ਕਿਰੀ ਸਿੱਲ
ਛੱਡ ਜਾਵਾਂਗੇ
ਜਣਾ-ਖਣਾ ਮਨਾਉਣ ਆਇਆ
ਉਹਦੇ ਰੁਸਣ ਤੇ
ਇਹ ਨਾ ਸਮਝੇ ਕਿ
ਮੰਨ ਜਾਵਾਂਗੇ
ਵਿਯੋਗ'ਚ ਨਾਟ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ
ਮਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਜੋ
ਜੋ ਤਮਾਸ਼ਾ ਕਰੀਏ
ਉਦਾਸ ਹਾਂ ਤੇ ਉਦਾਸ ਹੀ
ਨਜ਼ਰ ਆਵਾਂਗੇ ।

ਬਨਸਪਤੀਆਂ

ਖੌਰੇ ਕਿੱਧੋਂ ਆਈਆਂ ਪੀੜਨ
ਇਹ ਪੀੜਾਂ
ਉਸ਼ਾ ਵੀ ਉਦਾਸ
ਨਿਸ਼ਾ ਵੀ ਉਦਾਸ
ਕਰ ਗਈਆਂ
ਤਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ
ਮਨ ਵੀ ਭੰਨ ਗਈਆਂ
ਖੌਰੇ ਇਹਨਾਂ ਪੌਣਾਂ ਨੂੰ
ਕਿਹੜੀਆਂ ਅਪੱਤੀਆਂ ਨੇ
ਜੋ ਬੇਜਾਨ ਹੋ ਗਈਆਂ
ਜੰਮ ਗਈਆਂ
ਚੱਲਣੋਂ ਥੰਮ ਗਈਆਂ।
ਉਦਾਸੇ ਦਿਲ ਦੀ
ਉਦਾਸੀ ਭੌਂਇ 'ਤੇ
ਉਦਾਸੀ ਦੀਆਂ ਬਨਸਪਤੀਆਂ
ਉਗ ਗਈਆਂ।

ਬਾਬਲ ਬਾਰ ਖਲੋਤੀ ਧੀ

ਜਿਹਦੇ ਵਿਹੜਿਓਂ ਵੇਖੀ
ਉੱਗਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਰਨ
ਜਿਉਂ ਚੰਦਨ ਦੇ ਬਾਰੀਂ
ਕੋਈ ਕੇਸਰ ਖਿੜੀ ਕਿਆਰੀ
ਬਾਬਲ ਬਣਿਆ ਪੱਤਨੋਂ ਲੰਘੇ
ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਹਾਣੀ
ਅਸਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸਣਾ ਦਾ ਕੋਈ
ਸਾਲ ਛਮਾਹੀਂ ਫੇਰਾ
ਗੁੱਡੀਆਂ-ਪਟੋਲਿਆਂ ਦੀਆਂ
ਖੇਡਾਂ ਲੱਭੇ ਨਾਲੇ ਖੇਡ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ
ਮਨ ਦੀ ਕੋਗੀ ਪੁਸਤਕ 'ਤੇ ਵਾਚੇ
ਗੁੜੂਤੀ ਤੋਂ ਵਟਨੇ ਤਕ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ
ਕਲਮ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਸਿਦਕ ਦਾ ਗਾਨਾ
ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪੀਵੇ
ਆਪਣੇ ਸਾਹ ਆਪੇ ਜਾਵੇ ਪੀ
ਮੂੰਹੋਂ ਨਾ ਕਰਦੀ ਸੀਅ
ਉਮੀਦਾ, ਉਡੀਕਾਂ ਦੀ ਸਖੀ
ਬਾਬਲ ਬਾਰ ਖਲੋਤੀ ਧੀ।

੪੧

ਮਾਲੀ ਲਿਫਾਫਾ

ਨਾ ਬੁੱਲ੍ਹੀਂ ਦੰਦਾਸਾ
ਨਾ ਨੈਣੀਂ ਕੱਜਲਾ
ਅੱਜਕਲ੍ਹ
ਇਹਨਾਂ ਰਾਤਾਂ ਦੇ
ਸਾਏ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ
ਗੂੜੇ ਕਾਲੇ ਘੇਰੇ
ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ
ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ
ਚਿਹਰਾ ਬੁਝਿਆ ਤੇ ਨਹੀਂ
ਪਰ ਮਘੁਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਕਿੰਨੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਬਾਵਾਂ
ਬਣਦੀਆਂ ਆਈਆਂ
ਚਿਤਾਵਾਂ
ਨਮ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਜ਼
ਸਾਂਭਣ ਗਾਮਾਂ ਦੇ ਰਾਜ਼
ਤੇ ਇੱਕ ਸਦੀਵੀ ਰੋਗ
ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਬਿਆਨੇਗਾ
ਤੇਰੇ ਸਿਰਨਾਵੇਂ ਪੁੱਜਿਆ
ਇਕ ਖਾਲੀ ਲਿਫਾਫਾ

੪੧

ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ

ਕੰਢਿਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰੇਡ 'ਚ ਰਿਹਾ ਗੁਲਾਬ
ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਇਹਨੂੰ
ਖਿੜਨਾ ਨਾ ਆਇਆ
ਅੱਜ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਵੀ ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ
ਛੱਤਾਂ ਬਨੇਰਿਆਂ 'ਤੇ
ਚੜ੍ਹ-ਚੜ੍ਹ ਵੇਖਿਆ
ਚੰਨ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ
ਹੱਥ ਨਾ ਆਇਆ
ਉਹਦੇ ਮੰਨਣ 'ਤੇ ਨਹੀਂ
ਉਹਦੇ ਰੁਸਣ 'ਤੇ ਲਿਖੀ
ਕਵਿਤਾ 'ਚ ਵੱਧ ਨਿਖਾਰ ਆਇਆ
ਮੇਰੇ ਖਤ ਉਹਦੇ ਤੱਕ ਅੱਪੜਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਤਾਹੀਓਂ ਨਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੋਈ
ਜਵਾਬੀ ਪੈਗਾਮ ਆਇਆ
ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੀ ਉਸੇ ਨਸ਼ੇ 'ਚ ਹਾਂ
ਜੋ ਉਹਦੀ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਨੇ ਪਿਆਇਆ
ਗਮ 'ਚ ਘੁਲ ਗਏ ਉਹ ਲੋਕ
ਗਮ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਘੋਲ ਕੇ ਨਾ ਪੀਣਾ ਆਇਆ
ਪੰਜਾਂ ਵੇਲਿਆਂ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਮੈਂ
ਰੱਬ ਦੇ ਹਰ ਜੀਅ 'ਚੋਂ ਪਰ
ਰੱਬ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ।

੪੯

ਮੇਰੇ ਮਹਿਬੂਬ

ਹਰ ਰਾਤ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਵਾਬ ਵੇਖਣਾ
ਜਿਵੇਂ ਰੇਤ 'ਚ ਆਬ ਵੇਖਣਾ
ਜਜ਼ਬਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਦ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ
ਮੱਬੇ ਲੱਗਣਾ
ਬੇਰਹਿਮ ਹੋਇਆ ਵਕਤ ਵੇਖਣਾ
ਕਈ ਬੇਮੇਲ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੈ ਜਿੰਦਰਗੀ
ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਹੋਇਆਂ ਵੇਖਣਾ
ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਨਾ ਆਵੀਂ
ਮੇਰੇ ਮਹਿਬੂਬ
ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸਾਂ ਤੈਨੂੰ
ਕਿਸੇ ਮਨਮਾਨੀ ਤੇ
ਮਸਤਾਨੀ ਰੁੱਤੇ ਵੇਖਣਾ।

੪੧

ਇਲਾਜ

ਸਾਵਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈ
ਹੋਕਿਆਂ ਦੀ
ਪਛਾਣ ਕਰ
ਕੁਛ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਮਾਤਮ
ਸਰੋਆਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ
ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਲੱਖ ਵਾਰ
ਚੁੱਪ ਨਾ ਹੋ
ਤੇਰੀ ਇਸ ਚੁੱਪ ਦਾ
ਸਾਬੋਂ ਇਲਾਜ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ
ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਵਰਤਾਰਾ
ਨਹੀਂ ਇਹ
ਚਾਵਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਨਾਲ
ਤੇ ਸਪਰਾਂ ਦੀ
ਵੰਗ ਦੇ ਤਿੜਕਣ
ਨਾਲ ਹੁਣ
ਮਨ ਹੈਰਾਨ
ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਦਿਲ ਡੋਬੂ ਬਰਸਾਤ

ਕੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਵਟਨੇ ਮਲ਼
ਖਾਰੇ ਚਾੜ੍ਹੇ
ਕੂਹ ਨੂੰ ਸ਼ਾਦ ਕਰੇ
ਪੁਰਨੂਰ ਕਰੇ
ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਹਿਣੇ ਪੈ ਰਹੇ
ਦਰਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ
ਵਕਤ ਜਗਾ ਆਸਾਨ ਕਰੇ
ਪਾਵਨ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪਲਦੇ
ਜੇਠ ਹਾੜ੍ਹ ਵਾਂਗ ਤਪਦੇ
ਇਸ਼ਕ ਨੂੰ
ਇਹ ਮੌਸਮ ਸਾਉਣ ਕਰੇ
ਬੂੰਦ-ਬੂੰਦ ਨਹੀਂ
ਅੱਜ ਬੱਦਲ ਦਲ
ਦਿਲ ਡੋਬੂ ਬਰਸਾਤ ਕਰੇ
ਇਹ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਮੌਸਮ
ਸੱਜਣ
ਇੱਕ ਵਾਰ ਤੇ ਚਮਨ ਨੂੰ
ਬਹਾਰ ਕਰੇ ।

੪

ਗੋਤ

ਚਾਅ ਬਦਲੇ
ਸੁਭਾਅ ਬਦਲੇ
ਦਹਿਲੀਜ਼ ਬਦਲੀ
ਗੋਤ ਬਦਲੀ
ਇੱਕ ਲੇਖ ਹੀ ਬਚੇ ਸਨ
ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ
ਜੈ
ਬਦਲ ਦੇਂਦੋ
ਸਬਰ, ਸਿਦਕ
ਛਲ, ਕਪਟ
ਪਲਦੇ ਰਹੇ
ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਥਾਵੇਂ
ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਵਾਰ
ਜੈ
ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਵਟਾਅ ਲੈਂਦੋਂ।

੪੧

ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ

ਹਾਸੇ ਖੱਗਕੇ ਲੈ ਗਿਓਂ
ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ
ਯਾਦਾਂ, ਉਡੀਕਾਂ, ਪੀੜਾਂ
ਹੋਰਵੇ, ਉਦਾਸੀਆਂ
ਸ਼ਿਕਵੇ, ਚਿੰਤਾਵਾਂ
ਤੇ ਚਿੰਤਨ
ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਦੇ ਗਿਓਂ
ਬਦਲੇ 'ਚ
ਇਹੋ ਕੁਛ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਏ
ਕਵਿਤਾ ਲਈ
ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ
ਗੁਆਂਢ ਵੱਸਦਾ
ਵੀ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਜਾਪੇਂ।

੪੩

ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੈਰ

ਨਾ ਛੱਲਾਂ ਨਾ ਲਹਿਰਾਂ
ਨਾ ਕਿਨਾਰੇ
ਨਾ ਘੋਗੇ ਸਿੱਪੀਆਂ
ਰੇਤ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ
ਨਾ ਮੌਤੀਆਂ ਦੇ ਥਾਲ ਦੇਂਦਾ ਏ
ਤੇਰਾ ਹਾਸਲ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਹੈ ਹੀ
ਤੇਰੇ ਦਰ ਤੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾਊਣਾ ਵੀ
ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਅੱਪੜਣ ਜਿਹਾ
ਸਕੂਨ ਦੇਂਦਾ ਏ
ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛਾਂ ਜਾਂ ਹਵਾ ਦੇਣਾ
ਉਸ ਰੁੱਖ ਦੇ ਹੱਥ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਮੇਰੀ ਫਿਤਰਤ ਹੀ ਕੁਛ ਐਸੀ ਸੀ।
ਉੱਝ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਨ
ਕੌਣ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਮਨੋਹਰ ਬਨ

ਨਾ ਹਵਾ ਥੱਕੀ
ਨਾ ਚਿਰਾਗ ਥੱਕਿਆ
ਤਨਹਾਈ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ
ਅਸਾਂ ਸੀਜ਼ਾ ਤੱਕਿਆ
ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਸਨ
ਜਿਸ ਉਪਰ
ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਅੱਜ
ਗਲਤ ਲੱਗਿਆ
ਨਾ ਇਸ਼ਕ ਨਿਭਿਆ
ਨਾ ਹਿਜਰ ਵੱਸ ਦੀ
ਗੱਲ ਰਹੀ
ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ ਵਿੱਛਿਆ
ਉਥੇ ਕੁਛ ਨਾ ਵੱਸਿਆ
ਬੋਰੇ ਕਿਸ ਦੀਆਂ
ਦੁਆਵਾਂ ਬਚਾਅ ਗਈਆਂ
ਅਰਾਮ ਦੇਂਦੀਆਂ ਸਨ ਜੋ
ਉਹਨਾਂ ਦਵਾਵਾਂ ਸਾਡਾ
ਅੰਦਰ ਵੱਚਿਆ
ਮਨੋਹਰ ਬਨ ਬਣ ਗਏ
ਤਮਾਮ ਰਾਮ
ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਕਲਮ ਕਾਗਜ਼ ਚੁੱਕਿਆ।

ਪੰਡ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ

ਅਸੀਂ ਅਮਲਤਾਸ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ
ਗਈਆਂ ਸੋਕੇ ਕੌਹਰੇ ਸਭ ਸਹਾਰ ਮਾਏ
ਸਬਰ ਸਿਦਕ ਨੇ ਘੜੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ
ਸਾਬੋਂ ਅੰਝਾਂ ਜਾਵਣ ਹਾਰ ਮਾਏ
ਬਿਨ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਲਾਵਾਂ ਰੀਝਾਂ ਦੀਆਂ
ਡੋਲੀ ਲੈ ਗਏ ਚੁੱਕ ਕਹਾਰ ਮਾਏ
ਅਸਾਂ ਅੱਡੀਆਂ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਵੇਖਿਆ
ਇਸ਼ਕ ਪਰਾਊਣਾ ਨਾ ਢੁੱਕਾ ਤੇਰੇ ਦੁਵਾਰ ਮਾਏ
ਵਕਤ ਪੈਣ ਤੇ ਵੀ ਨਾ ਘਟੀਆਂ
ਪੀੜਾਂ ਬਣੀਆਂ ਸਾਡਾ ਹਾਣ ਮਾਏ
ਸਾਡਾ ਜਿਉਣਾ ਸਲੂਥੀ ਕੰਧ ਜਿਹਾ
ਡਿੱਗ ਪੈਣਾ ਆਪਣੇ ਭਾਰ ਮਾਏ
ਅਸਾਂ ਫੁੱਲ ਸਮਝ ਲਿਆ ਛੱਟਾਂ ਨੂੰ
ਸਾਨੂੰ ਸਿਦਕਾਂ ਦਿੱਤਾ ਪਾਲ ਮਾਏ
ਠਾਰ ਗਏ ਜਜਬਿਆਂ ਦੀ ਭੱਠੀ ਨੂੰ
ਸਾਡੀ ਝੋਲੀ ਦਹਿਕਣ ਅੰਗਿਆਰ ਮਾਏ
ਮਹਿਤਾਬੀ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਹੁਣ ਨੈਣੀਂ ਵਾਸ ਨਹੀਂ
ਨਾ ਪੈਲਾਂ ਪਾਵੇ ਰੀਝਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਰ ਮਾਏ
ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਪਹਿਰ ਦਾ ਤੜਕਾ ਪੰਡ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ
ਕੀ ਕਰੀਏ ਜੇ ਉਹ ਨਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮਾਏ ।

੪੦

ਤੁ-ਬ-ਤੂ

ਖੋਰੇ ਏਹੋ ਜਿਹੀ
ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੋਈ
ਕਿ ਫਿਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ
ਗੱਲ ਨਾ ਹੋਈ
ਮੈਂ ਤੇ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ
ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ
ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤੇ ਕੋਈ
ਗੱਲ ਨਾ ਹੋਈ
ਮੇਰੀ ਮਿੱਟੀ ਸਬਰ ਦੀ
ਸ਼ਕਲ 'ਚ ਢਲ ਗਈ
ਉਸ ਚਾਕ ਵਲੋਂ ਜਦੋਂ
ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਈ
ਇੱਕ ਮੈਂ ਹੀ ਤੇ ਨਹੀਂ
ਹਾਰੀ ਇਸ ਖੇਡ 'ਚ
ਫਿਰ ਕਾਹਦੀ
ਭੁਆਰੀ ਹੋਈ
ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਰਾਜੀ ਹੋਇਆ
ਕਿ ਰਾਤ ਆਖੇ ਤੇ ਰਾਤ
ਦਿਨ ਆਖੇ ਤੇ ਦਿਨ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼
ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਨਾਲ ਮੈਂ
ਤੁ-ਬ-ਤੂ ਹੋਈ।

ਲਿਖਤੀ ਵਾਅਦਾ

ਮੈਂ ਕਦੋਂ ਚਾਹਿਆ ਸੀ ਕਿ
ਮੈਨੂੰ ਮੁਰੱਬਤ ਕਰ
ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਵੱਖੀਆਂ 'ਚੋਂ
ਨਿਕਲਦੇ ਹਾਸੇ ਫੂਕ ਧਰ
ਚੱਲ ਜੋ ਹੋਣਾ ਸੀ
ਸੋ ਹੋ ਗਿਆ
ਹਣ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰ
ਅਗਲੇ ਜਨਮ
ਮੈਨੂੰ ਔਰਤ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲਣ ਦਾ
ਲਿਖਤੀ ਵਾਅਦਾ ਕਰ
ਤੇ ਫਿਰ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਛ
ਸਮਝਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ
ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਸਭ ਕੁਛ
ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਹਿ ਲਵਾਂਗੀ
ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਇਕ
ਡਾਹਡੇ ਜਿਗਰੇ ਵਾਲਾ
ਪੁਰਸ਼ ਹੋਵਾਂਗੀ ।

ਨਿਗੀ ਇਬਾਦਤ

ਤੂੰ ਤੇ ਰਾਹੀਂ ਸੈਂ
ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਤੇ ਅੰਦੇ
ਤੇਰੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ
ਜਿੰਦ ਮੌਤ ਦਾ ਪਹਿਰਨ
ਪਹਿਨ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ
ਤੂੰ ਹਕੀਮ ਬਣ ਕੇ ਆ ਗਿਆ
ਸਿਰਫ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸਾਂ ਮੈਂ
ਵਿੱਛੜਨਾ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹਿਆ
ਛਿਪ ਗਿਆ ਤੂੰ ਸੂਰਜ ਦੇ ਵਾਂਗ
ਨਾ ਸੂਰਜ ਅਜੀਜ਼ ਵਾਂਗ ਫੇਰਾ ਪਾਇਆ
ਅੱਜ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਵੀ ਬੂਹਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਾਂਗੀ
ਤੇਰੇ ਆਉਣ ਦਾ ਮਨ 'ਚ ਭਰਮ ਆਇਆ
ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ੱਕ ਮੁਹੱਬਤ ਹੋਵੇਗੀ
ਪਰ ਨਿਗੀ ਇਬਾਦਤ ਹੈ ਮੇਰੇ ਕੌਲ
ਜਿਹਨੇ ਮੇਰਾ ਅੰਤਰ ਮਨ ਰੁਸ਼ਨਾਇਆ ।

੪੧

ਸਦਮੋ

ਜਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੱਤਝੜ ਕਰਦੇ
ਜਾਂ ਕੋਈ ਤੁੱਤ ਬਹਾਰ
ਵਿਚ-ਵਿਚਾਲੇ ਦੇ ਮੌਸਮ
ਨਾ ਮਨ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦੇ ਨੇ
ਬਿਮਾਰਾਂ ਦੇ ਹਾਲ ਉਹ ਹੀ
ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਨੇ
ਜੋ ਜਾਕੇ ਇਕ ਵਾਰ
ਅੱਖਾਂ ਵੇਖ ਆਉਂਦੇ ਨੇ
ਸੁਈ ਗਵਾਚੀ ਦੇ ਫਿਕਰ
ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਗਵਾਚੀ ਦੇ
ਸਦਮੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ
ਛਾਵਾਂ ਛਾਵਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ
ਤਜ਼ੁਰਬੇ ਤੇ ਪੁੱਧ ਦੇ ਸਫਰ
ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ
ਕਿਸੇ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ
ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਵਹਾਈ ਜਾਉ
ਹੰਝਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਨਹੀਂ
ਸਿਰਫ਼ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ
ਬੰਦੇ ਦੀ ਮੈਂ ਅੰਨਿਆਂ
ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਬੰਦੇ ਨੂੰ
ਇਸ਼ਕ 'ਚ ਤੇ ਲੋਕ
ਪਾਗਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ।

੪੩

ਪੈਰ ਛਕੀਰ

ਕਿਹੜੇ ਦਰ ਜਾਣ
ਉਪਾਸਕ ਤੇਰੇ
ਮੱਕੇ, ਮਦੀਨੇ
ਮੱਠ, ਮਸੀਤਾਂ
ਅੰਦਰੋਂ ਹੋ ਗਏ
ਤੁਝ ਕਾਫਰ ਵਿਚੋਂ
ਕਾਫਰ ਨੈਣਾਂ ਨੂੰ
ਖੋਰੇ ਕੀ ਦਿੱਸਿਆ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਝੁਕੇ
ਕਿ ਸਜਦੇ ਹੋ ਗਏ
ਰਗਾਂ ਦਾ ਲਹੂ
ਹੰਡੂ ਹੋਇਆ
ਕੰਬਲੀ ਓਚੂ ਕੇ
ਇਕ ਤਾਰਾ
ਫੜਕੇ ਨੱਚਣ
ਸਿਖਰ ਦੁਆਰਿਹੇ
ਪੈਰ ਛਕੀਰ ਹੋ ਗਏ

੪੭

ਕੂਲੀ ਲਗਰ

ਤੇਰੇ ਹੱਕ 'ਚ ਨੇ
ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸਿਜਦੇ
ਕੋਈ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗਾ
ਘੱਲ ਸੁਨੇਹਾ
ਮੈਂ ਵਾਅਦਿਉਂ ਮੁੱਕਰ ਕੇ
ਪਰਤ ਆਵਾਂ
ਕਿਸੇ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਵੀ
ਮਿਲੇਂ ਜੇ
ਪੰਛੀਆਂ ਨਾਲ
ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਸੈਰ 'ਤੇ ਆਵਾਂ
ਚੌਵੀ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਰਾਤ
ਨਾ ਚਾਨਣ ਨਾ ਪ੍ਰਭਾਤ
ਹਿਜਰ ਚੁਰਾਇਆ ਨਿਖਾਰ
ਤੂੰ ਸਾਮ੍ਰਾਣੇ ਜੇ ਹੋਂਵੇਂ
ਆਪਣਾ ਆਪ ਨਿਹਾਰਾਂ
ਚਿਹਰਾ ਗੁਲਾਬ ਕਰਾਂ
ਮਨ ਭਾਉਂਦੀ ਕੋਈ
ਕਿਤਾਬ ਕਰਾਂ
ਕੂਲੀ ਲਗਰ ਵਾਂਗ
ਝੂਕ ਜਾਵਾਂ
ਮੈਂ ਵਾਅਦਿਉਂ ਮੁੱਕਰ ਕੇ
ਪਰਤ ਆਵਾਂ

ਕਲਪਿਤ ਸੰਸਾਰ

ਕਦੀ ਖੇੜਿਆਂ ਦੇ
ਵੱਸ ਪਈਆਂ
ਤੇ ਕਦੀ ਬਲਾਂ
ਨਾਲ ਵਾਹ ਪਏ
ਕੋਈ ਦਰਿਆਊਂ
ਪਾਰ ਉਡੀਕੇ
ਸਾਨੂੰ ਕੱਚਿਆਂ ਤੋਂ
ਬਚਾਈਂ ਸਾਈਆਂ
ਤੂੰ ਤੇ ਮੇਲਦਾ ਹੈਂ
ਵਿੱਛੜਿਆਂ ਨੂੰ
ਕੋਈ ਸਾਬੋਂ ਵੀ
ਵਿੱਛੜਿਆ ਹੈ
ਮਿਲਾਈਂ ਸਾਈਆਂ
ਮਿਹਰ ਕਰੀਂ
ਮਨ ਚੰਬਲ ਘਾਟੀ
ਬਾਗ ਕਰੀਂ
ਰੇਤਲੇ ਕਣਾਂ ਨੂੰ
ਮੋਤੀ ਵਾਂਗ
ਚਮਕਾਈਂ ਸਾਈਆਂ
ਇਹ ਕਲਪਿਤ ਸੰਸਾਰ
ਝੂਠਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ
ਆਪਣਿਆਂ ਸੰਗ
ਲੜਨੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਸਾਨੂੰ ਹਾਰਨਾ
ਸਿਖਾਈਂ ਸਾਈਆਂ ।

ੴ

ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਮੇਲੇ

ਤਿਤਲੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਤਿਤਲੀਆਂ
ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਸਮ
ਬਸੰਤ ਰੰਗੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਤੇ
ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਦਾ ਮੌਸਮ
ਭਿੱਜਿਆ ਕੇਸਰ, ਭਿੱਜਿਆ ਚੰਦਨ
ਮੌਤੀਏ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਕਣੀਆਂ ਬਣ
ਬਰਸਣ ਦਾ ਮੌਸਮ
ਮਹਿੰਦੀ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ
ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਣਾ
ਰੂਪ ਦੁਪਹਿਰ ਖਿੜੀ
ਬੇ-ਬੱਢੀਆਂ ਦਾ ਮੌਸਮ
ਉਹ ਗੁਲਾਬਾਂ ਦਾ ਮੌਸਮ
ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਆਪਣੇ
ਰਿਵਾਜਾਂ ਦਾ ਮੌਸਮ
ਕਿੱਥੇ ਹੈ ? ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?
ਮਹਿੰਦੀਆਂ ਲਾਕੇ, ਵਟਣੇ ਮਲਕੇ
ਮੌਲੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਵਿਖਾਏ
ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਮੌਸਮ ।

ਅੱਧ ਸੜੀ ਦੇਹ

ਉਹਦੇ ਘਰ ਦੇ ਆਲਿਆਂ 'ਚ
ਜਗਦੇ ਦੀਵੇ ਸਨ ਦੋਵੇਂ
ਇੱਕ ਮਿੱਟੀ ਸੀ
ਤੇ ਦੂਜਾ ਮਿੱਟੀ
ਹੋ ਗਿਆ।
ਰਸਮਾਂ, ਰਿਵਾਜਾਂ
ਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਤੋਂ
ਬਾਗੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬਕ
ਔਖਾ ਸੀ
ਪਰ ਕੰਠਸਥ
ਹੋ ਗਿਆ।
ਹਰ ਕਵਿਤਾ ਸਮੇਂ ਦੀ
ਸਤਾਈ ਹੋਈ
ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀ ਮਾਰੀ ਹੈ
ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਤਾਇਆ ਦਾ
ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ ਦਾ
ਮੁਕੱਦਰ ਹਵਾ
ਹੋ ਗਿਆ।
ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ 'ਚ ਜਿਵੇਂ
ਅੱਧ ਸੜੀ ਦੇਹ ਦਾ
ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਰੋੜ੍ਹਣ ਲੱਗਿਆਂ
ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਸੁਨਣੋਂ
ਅਧੂਰਾ ਰਹਿ ਗਿਆ।
ਸਭ ਸਿਜਦੇ
ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਣ
ਜੇ ਉਹਦੀ ਪਨਾਹ ਮਿਲੇ
ਜਿਵੇਂ ਗੁਨਾਹਾਂ ਨੂੰ
ਦੁਆਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ
ਬਦਲ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਸ਼ੁਰਮਈ ਰੂਹ

ਰਾਹੀਅਾਂ ਨੂੰ ਛਾਵਾਂ ਦੇਂਦੇ
ਤੁੱਖਾਂ ਦਾ ਪੂਜਕ ਬਣਾ ਕੇ
ਵਗਦੇ ਪਾਣੀਅਾਂ ਦੇ
ਕਤਰੇ-ਕਤਰੇ ਨੂੰ
ਚੁਮਣ ਲਾ ਗਿਆ
ਹਨੇਰ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ
ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ
ਪੰਜ ਮੁਖੀਆ
ਦੀਵਾ ਜਗਾ ਕੇ
ਸ਼ੁਰਮਈ ਰੂਹ ਨੂੰ
ਸਾਜ ਨਗਰ ਚੋ
ਕੋਈ ਰਾਗ ਚੁਰਾ ਕੇ
ਕੰਨੀਂ ਪਾ ਗਿਆ
ਉਹ ਇਬਾਦਤਾਂ ਦੇ ਵਰਗਾ
ਸਾਨੂੰ ਸਿਜਦੇ ਸਿਖਾ ਗਿਆ ।

੪੧

ਮਲੁਮ

ਕਵਿਤਾ ਫੁੱਲਾਂ ਸਾਂਵੀਂ
ਹੋ ਜਾਂਦੀ
ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚਲੀ ਪੀੜ ਮਲੁਮ
ਬਣ ਜਾਂਦੀ
ਮੜ੍ਹੀਉਂ ਲੱਥੀ ਚਾਦਰ
ਤਿੱਲੇ ਜ਼ਿੜਿਆ
ਰੇਸ਼ਮੀ ਰੁਮਾਲਾ
ਹੋ ਜਾਂਦੀ
ਜੇ ਤੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੋਂ ।

ਊਡੀਕ

ਨਾ ਕਬੂਤਰਾਂ ਨੂੰ
ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਨਕਸੇ
ਯਾਦ ਸਨ
ਨਾ ਡਾਕੀਆਂ ਨੂੰ
ਮੇਰੇ ਸਿਰਨਾਵੇਂ
ਇੱਕ ਖਤ ਦੀ ਊਡੀਕ
ਊਦੋਂ ਵੀ ਸੀ
ਇੱਕ ਖਤ ਦੀ ਊਡੀਕ
ਅੱਜ ਵੀ ਹੈ ।

ਦੁਆ

ਤੈਂਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਨੀਵੀਂ
ਪਾ ਲੈਣਾ
ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ
ਹਯਾ ਹੈ
ਤੇ ਤੈਂਨੂੰ ਮਿਲਕੇ
ਉਤਾਂਹ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ
ਤੈਂਨੂੰ ਸਿਜਦਾ
ਤੇ ਤੇਰੇ ਲਈ
ਦੁਆ ਹੈ।

ਬੋਲੀ

ਉਹ ਬੋਲੀ ਕਿਸੇ
ਕਿਤਾਬ ਚੋਂ
ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੀ
ਜੋ ਤੇਰੀਆਂ
ਇਹ ਦੋ
ਅੱਖਾਂ ਬੋਲਣ।

ਰੂਹ ਦਾ ਸਾਕ

ਤੇਰਾ ਖਵਾਬ ਸਿਰਫ
ਮੈਨੂੰ ਛੂਹਣ ਤਕ
ਨਹੀਂ ਸੀ
ਮੇਰਾ ਵੀ ਝਿਆਲ
ਰੂਹ ਦਾ ਸਾਕ
ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਸੀ
ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਹੀ
ਸਾਧਕ ਨਹੀਂ ਸੈਂ
ਤਾਹੀਓਂ ਤੇਰਾ ਰੁਤਬਾ
ਮੈਂ ਇਸ਼ਟ ਵਾਲਾ ਰੱਖਿਆ ।

ਸਾਰ

ਕਦੀ ਮਿਲਿਆ ਸੈਂ
ਫੇਰ ਮਿਲਿਊਂ
ਹੁਣ ਵੀ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਏਂ
ਤੇ ਮਿਲਦਾ ਰਵ੍ਵੇਂਗਾ
ਝੂਠੇ ਹੀ ਨੇ ਭਾਵੇਂ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਦਿਲਾਸੇ ਦੇਂਦਾ ਰਵ੍ਵੀਂ
ਅਸਾਂ ਕਿੱਸਰਾਂ ਸਾਰਿਆ
ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ
ਕਦੀ-ਕਦਾਈਂ
ਸਾਰ ਲੈਂਦਾ ਰਵ੍ਵੀਂ ।

ਸਬਕ

ਸਾਰੇ ਸਬਕ ਭੁੱਲਾਂ
ਗਵਾਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂ
ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਗਵਾਰਾ
ਹੋ ਜਾਵਾਂ
ਲਿਆਕਤ ਵਿਚ
ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ
ਕੀ ਮਿਲਿਆ ?
ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੁਣ
ਅਵਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ।

ਸਿਜਦਾ

ਹੱਸ ਕੇ ਬੁਹਾ ਖੋਲ੍ਹੇ
ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਆਖ
ਅਸਾਂ ਕਾਫਰਾਂ ਦਾ ਸਿਜਦਾ
ਕਬੂਲ ਕਰ
ਸੱਜਣ ਸਾਨੂੰ ਸਾਵ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਨਿਊਂਦਰਾ ਪਾ
ਜਰਦ ਮਲੂਕ ਭੁੱਲ
ਸੂਲਾਂ ਵਿੰਨ੍ਹੇ
ਕਿੱਕਰਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤੀਏ ਦੀਆਂ
ਪਿਉਂਦਾਂ ਲਾ ।

ਸੁਭਾਅ

ਅੱਜ ਫੇਰ ਬੁਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ
 ਰੂਪ ਬਦਲ ਕੇ
 ਮੁਰਲੀ ਦੀ ਤਾਣ 'ਤੇ
 ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ
 ਮੇਰਾ ਰਾਧਾ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਅ
 ਅਜੇ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ।

੪੧

ਲੋਕਗੀਤ

ਵਿਰਾਸਤੀ ਇਸ਼ਕ ਨੂੰ
 ਸਾਂਭਣ ਦਾ ਚੱਸ
 ਹੋਰ ਕੀ ਤਰੀਕਾ
 ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ
 ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ
 ਕਿਸੇ ਲੋਕਗੀਤ
 ਵਾਂਗ ਮੂੰਹ ਜ਼ਬਾਨੀ
 ਯਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਏਂ।

੪੨

ਮਜ਼ਾਰ

ਊਸ ਮਜ਼ਾਰ ਦੀ ਬੇਗੀ ਦੇ ਪੱਤਰ
ਹਰੇ ਕਚਾਰ ਰਹਿਣਗੇ
ਹੀਰਾਂ ਪਰਾਂਦਿਆਂ ਦੇ ਧਾਰੇ
ਬੰਨ੍ਹ-ਬੰਨ੍ਹ ਮਿਲਾਪ ਦੀਆਂ
ਸੁੱਖਾਂ ਸੁੱਖਦੀਆਂ ਭੁੱਢੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ
ਰਹਿਣ ਗੀਆਂ
ਉਮਰੋਂ ਲਮੇਰੀ ਮੇਲ ਦੀ ਤਾਂਘ
ਦੱਸ ਵੇ ਇਸ਼ਕਾ
ਕਿੰਨੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ
ਮੁਨ 'ਚ ਰਚਿਆ ਰਵੇਂਗਾ ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਗੱਲ

ਧੁੱਪਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ
ਛਾਵਾਂ ਦੀ ਸਤਾਈ ਹਾਂ
ਬਹਾਰਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ
ਤੱਤੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਈ ਹਾਂ
ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਹੀਂ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ
ਮੈਂ ਰੂਹ ਤੋਂ ਤਿਹਾਈ ਹਾਂ ।

ਅਣਕਹੇ ਸ਼ਬਦ

ਤਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ
ਮਨ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ
ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਕੇ
ਮਨ ਨੂੰ ਪੜਚੋਲਦਾ
ਇੱਕ ਵਰਕਾ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ
ਧਰਨਾ ਹੈ
ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹ
ਅਣਕਹੇ ਸ਼ਬਦ
ਮੈਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣਗੇ ।

ਸਫਰ

ਜੜ੍ਹਾਂ
ਜੇ ਟੁਰਨ ਦੇਂਦੀਆਂ
ਅੱਪੜ ਜਾਣਾਂ ਸੀ
ਆਪਣੇ ਮੱਕੇ
ਰਤਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਨਿੱਬੜਦਾ
ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਤੋਂ ਮੜ੍ਹੀ
ਤਕ ਦਾ ਸਫਰ ।

ਕੰਡਾ

ਮੁੱਹਬਤ ਉਹ ਸ਼ੈਅ ਹੈ
ਜੋ ਹਰ ਫੱਟ ਦਾ
ਇਲਾਜ ਕਰੇ।
ਤਲਵਾਰ ਨੇ
ਅੱਜ ਤੱਕ
ਕਿਸੇ ਪੈਰ ਦਾ
ਕੰਡਾ ਨਹੀਂ
ਕੱਢਿਆ ।

ਦੁਖਦੀ ਰਗ

ਕੀਤੀ ਤੇ ਮਾੜੀ ਸੂ
ਵੱਸਦੀ ਉਜਾੜੀ ਸੂ
ਪਾਣੀ ਪਾ ਪਹਿਲਾਂ ਜੜੀਂ
ਫੇਰ ਮੁੱਢੋਂ ਉਖਾੜੀ ਸੂ
ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਅੱਗ ਤੇ
ਮੱਠੀ -ਮੱਠੀ ਰਾਹੜੀ ਸੂ
ਪੀੜੀ ਹੋਈ ਰਾਮਾਂ ਵਾਲੀ
ਰਗ ਦੁਖਦੀ ਲਤਾੜੀ ਸੂ !

ਬੂਹਾ

ਅਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਬੂਹਾ
ਮੈਂ ਏਨੀਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ
ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੇਡਿਆ
ਕਿ ਮੈਨੂੰ
ਖੜਕਾ ਨਾ ਸੁਣਦਾ
ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਜੇ ਤੂੰ ਬੂਹਾ
ਖੜਕਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ !

ਸਾਏ

ਪੰਛੀ ਮੇਰੇ
ਬਾਗ ਦਾ
ਪਰਦੇਸੀ ਹੋ ਗਿਆ
ਮੇਰੀਆਂ ਸ਼ਾਮਾਂ ਦੇ ਸਾਏ
ਗੁੰਗੇ ਹੋ ਗਏ ।

ਸੰਝ ਪੁਰਾਣੀ

ਮੰਗਿਆ ਸੂ ਲੇਖਾ
ਸੰਝ ਪੁਰਾਣੀ ਦਾ
ਉਹਦਾ ਵੇਖ ਲਿਆ ਵਰਤਾਅ
ਅਸਾਂ ਕੰਢੇ ਰੱਖ ਲਏ
ਸਾਂਭ ਕੇ
ਤੇ ਫੁੱਲ ਦਿੱਤੇ ਪਰਤਾਅ ।

ਸੌਗਾਤਾਂ

ਜੀਅ ਤੇ ਮੇਰਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚਲੇ ਅੱਖਰ
ਪਿਆਰ 'ਚ ਭਿੱਜੇ ਹੋਣ ਪਰ
ਤੇਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੌਗਾਤਾਂ
ਇਸ ਅੱਖਰ ਨਾਲ
ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀਆਂ !

ਰਾਬਤੇ

ਊਹਨਾਂ ਨੇਕ ਕਮਾਈਆਂ
ਦੇ ਸਦਕੇ
ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ
ਹਾਣ ਦੇ ਬਣੇ
ਊਹ ਹਰ ਸਖਸ਼
ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲੱਗਾ
ਜਿਹਦੇ-ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਵੀ
ਤੇਰੇ ਰਾਬਤੇ ਬਣੇ।

੪੧

ਨੇਗ

ਕੋਈ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਨਹੀਂ
ਇਹ ਜੀਵਨ ਅੱਗ ਦੀ ਖੇਡ ਵੇ
ਸਬਰ ਸਿਦਕ ਦੀ ਕੋਠੜੀ
ਨਿੱਤ ਚੌਂਕੇ ਰਿੱਝਦਾ ਸੇਕ ਵੇ
ਬੁੱਲ੍ਹੁ ਮੀਚ ਕੇ ਪੀੜ੍ਹਾਂ ਚੱਬੀਆਂ
ਨਾ ਲਾਉਣੀ ਉਚੀ ਹੇਕ ਵੇ
ਸਮਾਂ ਭੁਲੇਖੇ ਕੱਢ ਗਿਆ
ਫਰੇਬਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨੇਗ ਵੇ!

੪੨

ਰਮਜ਼ਾਂ

ਸਈਓ, ਨੀਂ ਅਸੀਂ ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ
ਤਾਂ ਵੀ ਨ ਰੱਖੀਆਂ ਉਸ ਸਾਡੀਆਂ ਡੋਲੀਆਂ
ਉਹਦੀ ਜੂਹ ਚੌਂ ਬਿਗਾਨੀਆਂ ਕੀ ਹੋਈਆਂ
ਬੇਹਿਸਾਬ ਢੁੱਖ ਚੰਬੜੇ ਬੰਨ੍ਹ-ਬੰਨ੍ਹ ਟੋਲੀਆਂ
ਰੀਝਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਲੀਆਂ ਵਟਣੇ ਤੇ ਮਹਿੰਦੀਆਂ
ਰੱਜ ਹੰਢਾਈਆਂ, ਨਾ ਰਮਜ਼ਾਂ ਕਿਸੇ ਫਰੋਲੀਆਂ ।

ਛੋਹ

ਤੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਮੇਰੀਆਂ
ਗਲੀਆਂ ਦੇ ਕੱਖ
ਜੋ ਸੈਨੇ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ
ਬਣ ਗਏ ਸਨ
ਹੁਣ
ਅੱਗ ਲਾਇਆਂ ਨਹੀਂ
ਸੜਦੇ
ਮੇਰੇ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਸਲਾਬ
ਇਹਨਾਂ ਤੱਕ ਵੀ
ਅੱਪੜ ਗਈ
ਤੇਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ।

ਉਦਾਸੀ

ਪਤਾ ਨੀ ਕਿਸ ਬੱਦਲੀ ਦਾ
ਤਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
ਜੋ ਬਾਰਿਸ਼ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਤੇ
ਅੱਥਰੂਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੀ
ਭੁੱਲ ਗਿਆ
ਪਰ ਦਿਲ 'ਚ ਇਕ ਭੁਲੇਖਾ
ਪਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਸਿਆਂ
ਵਿਚਲੀ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ
ਜੂਰ ਪਛਾਣ ਲਵੇਗਾ ਇਕ ਦਿਨ।

੪੧

ਨਿਜ਼ਾਤ

ਗਰਮੀ, ਸਰਦੀ
ਤੇ ਪੱਤੜੜੀ
ਚੁੱਤਾਂ ਤੋਂ
ਮੌਸਮ ਨਿਜ਼ਾਤ
ਦਵਾਉਂਦਾ ਹੈ
ਕੁਛ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ
ਤੂੰ ਨਿਜ਼ਾਤ
ਦਵਾਅ ਦੇ
ਜਿਵੇਂ ਕਿ
ਵਿਛੋੜਾ, ਤਰਸੇਵਾਂ
ਤੇ ਉਡੀਕ।

੪੨

100::ਇਹ ਸਦੀ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਉँ

ਮਾਲਣ

ਮਾਲਣ ਖਾਲੀ ਹੱਥੀਂ ਪਰਤੀ
ਐਜ ਬਾਰੋਂ
ਛੁੱਲ ਪੱਤੀਆਂ ਸਭੇ
ਤੇਰੇ ਰਾਵ੍ਹਾਂ 'ਚ ਵਿੱਛ
ਗਈਆਂ
ਖੋਰੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ
ਕੌਣ ਦੇ ਗਿਆ ਕਨਸੋਅ
ਤੇਰੇ ਆਉਣ ਦੀ
ਮੈਂ ਤੇ ਬੜੀ ਲੁਕਾ ਕੇ
ਰੱਖੀ ਸੀ ਪ੍ਰਬਰ
ਤੇਰੇ ਆਉਣ ਦੀ।

ਵਰ

ਸੱਜਣ ਸੰਗ ਮੇਰੀਏ ਮਾਏ
ਕਿਉਂ ਮੈਂ ਨੈਣ ਮਿਲਾਏ
ਵਸਲ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਨੇ
ਮੇਰੇ ਹੱਡ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਖਾਏ
ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ ਰੋਗ ਮੇਰੀ
ਵੇਖ ਦੂਰ ਦੂਰ ਹੁਣ ਜਾਏ
ਕੰਨਕ-ਵੰਨਾਂ ਰੰਗ ਹੈ ਉਹਦਾ
ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਨਾ ਉਹਨੂੰ ਰਿਝਾਏ
ਪੰਜ ਮਿਰਚਾਂ ਡੰਡੀਆਂ ਸਮੇਤ
ਕੋਈ ਉਸ ਤੋਂ ਵਾਰ ਲਿਆਏ
ਮੇਰਾ ਸਾਂਵਲ ਮੇਰੇ ਸਾਹਵੇਂ ਰਵੇਂ
ਕੋਈ ਫਕੀਰ ਐਸਾ ਵਰ ਦੇ ਜਾਏ

101::ਇਹ ਸਦੀ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ

ਕੁੜਮਾਈ

ਤੇਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨਾਲ
ਮੇਰੀ ਕੁੜਮਾਈ
ਤੇਰੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨਾਲ
ਮੈਂ ਮੰਗੀ
ਸੁਥਹ ਹੋਵੇ ਤੇ ਤੇਰੇ
ਦੀਦਾਰ ਨਾਲ
ਨਹੀਂ ਤੇ ਤੇਰੇ ਖਿਆਲਾ 'ਚ
ਛੁੱਬੀ ਰਾਤ ਚੰਗੀ।

੪੧

ਤਾਰੇ

ਕੁਛ ਚਿਰ ਦਾ ਸਾਬ
ਸੀ ਉਹਦਾ
ਯਾਦਾਂ ਪਰ ਉਮਰਾਂ ਦੇ
ਸਹਾਰੇ ਦੇ ਗਿਆ
ਜਿਵੇਂ ਡੁੱਬਦਾ ਹੋਇਆ
ਇਹ ਸੂਰਜ
ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਿਸ਼ਕਾਉਣ
ਲਈ ਚੰਨ
ਤੇ ਮੇਣ੍ਹੀਂ ਗਿਣਨ ਲਈ
ਤਾਰੇ ਦੇ ਗਿਆ।

੪੨

ਸ਼ੀਸ਼ਾ

ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੋਂ ਤੇ ਭਾਵੇਂ
ਨਾ ਮਿਲੋਂ
ਮੇਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ 'ਤੇ
ਤੇਰੀ
ਸਖਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ
ਕਾਸ਼ ! ਮੈਂ ਉਹ
ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਬਣ ਜਾਵਾਂ
ਜੀਹਦੀ ਕੋਈ
ਯਾਦ ਸ਼ਕਤੀ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ।

ਅਰਜੀਆਂ

ਮੇਰੇ ਮਨ ਪੰਛੀ ਨੇ ਅੱਲ੍ਹੜਪੁਣੇ ਵਿੱਚ
ਕੀ-ਕੀ ਸੱਧਰਾਂ ਸਿਰਜੀਆਂ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਨੇ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਆਇਆ ਜਾ ਕੇ
ਵਸਲ ਦੀਆਂ ਅਰਜੀਆਂ
ਪਰ ਕਦੋਂ, ਕਿੱਥੇ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਗੀਆਂ
ਇਹ ਉਹਦੀਆਂ ਮਰਜੀਆਂ ।

ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ

ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਪੱਥਰ ਯੁੱਗ
ਵਿਚ ਮਿਲਦੋਂ
ਪੱਥਰ ਦੇ ਦਿਲ
ਵਾਲਿਆ
ਪੱਥਰ ਦਿਲ ਨਾਲ
ਟਕਰਾ ਕੇ
ਅਸਾਂ ਮੱਥੇ ਰੋਬੁੜਾ
ਪਾ ਲਿਆ ।

ਭੁੱਖਾਂ

ਗਰੀਬੀ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਨਾ
ਟੱਪ ਸਕਿਆ
ਜੋ ਹਾਲਾਤਾਂ ਕਰਕੇ
ਹੋਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ
ਪੱਖ ਪੂਰਦਾ ਰਿਹਾ
ਆਪਣੀਆਂ ਉਹ
ਭੁੱਖਾਂ ਜਰਕੇ
ਚੰਗਾ ਕਰੇ ਰੱਬ ਢਾਢਾ ਜੇ
ਟਿੱਬਿਆ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ
ਟੋਇਆਂ ਨੂੰ ਭਰ ਦੇ ।

ਅਰਮਾਨ

ਪ੍ਰੀਤ ਵੱਸੀ ਹੈ
ਤਨ ਮਨ ਵਿੱਚ
ਗਹਿਰਤੀ ਬੜਾ
ਇਨਸਾਨ ਹਾਂ
ਹਾਸਿਲ ਮੇਰਾ ਕੁਝ
ਵੀ ਨਹੀਂ
ਕੋਈ ਕੁਦਰਤੀ
ਫਰਮਾਨ ਹਾਂ
ਟੁੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ਼
ਤਿੜਕਿਆ ਹਾਂ
ਕੋਈ ਅੱਧ ਮੋਇਆ
ਅਰਮਾਨ ਹਾਂ।

ਆਵਾ

ਮਿੱਟੀ ਵੀ ਤੇਰੀ
ਸੱਚਾ ਵੀ ਤੇਰਾ
ਆਵਾ ਵੀ ਤੇਰਾ
ਮੈਂ ਤੇ ਢਲਣਾ ਹੈ
ਪੌਣ-ਪਾਣੀ ਥੋੜੀ ਹਾਂ
ਜੋ ਮਨ ਆਈਆਂ ਕਰਾਂ
ਅੰਰਤ ਹਾਂ
ਆਰਤੀ ਦੇ ਬਾਲ ਵਿਚਲੇ
ਦੀਵਿਆਂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਮਹਿਰਮਾ
ਮਨ ਮਚਲ ਕੇ ਵੀ
ਨਹੀਂ ਮਚਲਦਾ।

ਵੰਗਾਂ ਦੇ ਟੋਟੇ

ਕਦੀ ਜੇ ਵਿਹਲ ਮਿਲੀ
ਤੇ ਲੰਘਦਾ ਟੱਪਦਾ
ਆਪਣੇ ਮੂੰਹੋਂ
ਦੱਸ ਜਾਈਂ
ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਮੁਹੱਬਤ
ਕਰਨਾ ਏਂ
ਫਿਰ ਮੈਂ ਵੰਗਾਂ ਦੇ
ਟੋਟਿਆਂ ਨਾਲ
ਪਿਆਰ ਨਾਪਣ
ਲਈ ਤਲੀਆਂ ਨੂੰ
ਜਖਮੀ ਕਰਨਾ
ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਆਂਗੀ ।

੪੧

ਭੁਦਾ

ਇਨਸਾਨ ਤੋਂ ਭੁਦਾ
ਬਣ ਗਿਆ
ਜਦੋਂ ਦਾ ਉਹ
ਅਸੀਂ ਵੀ ਮਿਲਣ ਦੀ
ਤਾਂਘ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ
ਬਦਲ ਲਈ ।

੪੨

ਸਕੂਨ

ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਵੇਖਿਆਂ ਮਿਲੇ
 ਉਸ ਸਕੂਨ ਤੋਂ ਮੈਂ
 ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਕੂਨ ਵਾਰੇ
 ਉਸ ਪਹਿਰ ਵੀ ਮਿਲਣ
 ਆਵਾਂ ਤੈਨੂੰ
 ਜਿਸ ਪਹਿਰ ਪਰਿੰਦਾ ਵੀ
 ਨਾ ਪਰ ਮਾਰੇ ।

੪੭

ਮੁਰਾਦਾਂ

ਪਰਤ ਆਉਣਾ ਸੀ ਮੈਂ
 ਤੂੰ ਮੁੜਕੇ ਵੇਖਦਾ ਤੇ ਸਹੀ
 ਭੱਖਦਾ ਸੀ ਸਧਰਾਂ ਦਾ ਸਿਵਾ
 ਜਗਾ ਸੇਕਦਾ ਤੇ ਸਹੀ
 ਮਨ ਚਾਹੀਆਂ ਮੁਰਾਦਾਂ
 ਵੀ ਮਿਲ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ
 ਕਿਸੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੱਥਾ
 ਟੇਕਦਾ ਤੇ ਸਹੀ ।

੪੮

ਬੇਤੁਖੀ

ਘੁੱਟਵੇਂ ਜਿਹੇ ਨੇ ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ
ਸਾਹ ਮੇਰੇ
ਹਵਾਵਾਂ ਨੇ ਵੀ
ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ
ਮੇਰੇ ਡਾਹਡੇ ਜਿਗਰੇ ਦੀ
ਦਾਅਦ ਦਿਓ
ਕਿ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਬੇਤੁਖੀ
ਵੀ ਜਰ ਗਿਆ ।

ਤਿਣਕੇ

ਕਿਸੇ ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ
ਇਸ਼ਕ 'ਚ ਛੁੱਬਿਆਂ ਨੇ
ਤਿਣਕੇ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ
ਛੱਡ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ
ਜੇ ਜਾਣ ਜਾਏਂਗਾ
ਜਾਨੋਂ ਜਾਏਂਗਾ
ਇਕ ਦਿਨ ਤੇ ਸਿਕਣਾ ਹੀ ਹੈ
ਸਮਿਓਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਸੇਕ ਹੰਢਾਏਂਗਾ ।

ਸੱਜਣਾ ਦੇ ਦਰ

ਸ਼ਾਮ ਢਲੇ ਛੱਡ
ਆਇਓ
ਸੱਜਣਾ ਦੇ ਦਰ ਜਾਕੇ
ਪੰਛੀਉ ਲੈ ਚੱਲੋ ਮੈਨੂੰ
ਆਪਨੇ ਨਾਲ ਉਡਾਕੇ ।

੪੧

ਈਦ

ਕੌੜਾ ਘੁੱਟ ਭਰਕੇ
ਲੰਘਾ ਛੱਡੀ
ਅਸਾਂ ਘੜੀ ਵੇ
ਈਦ ਦੀ
ਲੱਗੀ ਤੇ ਸੀ
ਸਾਡੇ ਵੀ
ਦੀਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇਹ
ਤੇਰੇ ਦੀਦ ਦੀ ।

੪੨

ਅਪਣੱਤ

ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ
ਅਪਣੱਤ ਨਾਲ
ਸਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਵਾਂਗ
ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਦਰੇਵੇਂ ਤੇ
ਤਰਸੇਵੇਂ ਵਿੱਚੋਂ
ਬਾਹਰ ਕੱਢ
ਫੇਰ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ
ਗਿੜੀ ਵਾਂਗ ਉਮਰ ਭਰ ਦੀ
ਉਡੀਕ ਦਾ ਵਰ ਦੇਈਂ
ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬਰ
ਦਾ ਵਰ ਦੇਣਾ ਨਾ ਭੁੱਲੀਂ।

ਆਗੋਸ਼

ਛੁੱਬਦੇ ਦਿਲ ਨਾਲ
ਫੇਰ ਤੱਕਿਆ ਛੁੱਬਦਾ ਸੂਰਜ
ਅੱਜ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਵੀ ਕੋਈ
ਉਤਸਵ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਮੈਂ, ਰਾਤ ਤੇ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਸ਼ਮ੍ਹਾਂ
ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੇ ਜਣੀਆਂ
ਕਦੇ ਨਾ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਦੀ
ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰ ਰਹੀਆਂ ਸਾਂ
ਤੜਫ ਸ਼ਿਖਰ ਦੀ ਸੀ
ਤੇਰਾ ਆਗੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਬੇਵੱਸੀ

ਸ਼ਾਲਾ ਉਹਦੀ ਬੇਵੱਸੀ ਦੇ ਬੱਦਲ
ਬਰਸ ਕੇ ਘੁਲ ਜਾਣ
ਤੇ ਮੇਰੀ ਉਮੀਦ
ਨਾ ਉਮੀਦੀ ਵਿੱਚ
ਨਾ ਬਦਲੇ
ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਮੌਤ
ਵਰਗੀ ਵਫ਼ਾ ਚਾਹੁੰਨੀ ਹਾਂ
ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਵੇ
ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇ ।

ਪਹਿਲੀ ਤੱਕਣੀ

ਮੰਦ-ਮੰਦ ਸੁਗੰਧ
ਲੱਟਬਉਰੀਆਂ ਪੌਣਾਂ
ਚੋਖਾ ਰੂਪ ਤੇ ਰੰਗ
ਸੂਰਜੀ ਰਿਸ਼ਮਾਂ
ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਮਾਤ
ਪਹਿਲੀ ਤੱਕਣੀ
ਪਹਿਲਾ ਚੁੰਮਣ
ਪਹਿਲੜੀ ਸੰਗ
ਸੌਗਾਤ ਮੌੜ ਦੇ
ਸੱਜਣ ਸਾਡੀ
ਪਹਿਲੜੀ ਨੁਹਾਰ ਮੌੜ ਦੇ ।

ਸਾਇਆ

ਇਸ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਤੋਂ
ਕੀ ਉਮੀਦ ਰੱਖਾਂ ਮੈਂ
ਜੋ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ
ਮੇਰਾ ਸਾਇਆ ਵੀ
ਬੋਹ ਲਵੇ
ਹਾਂ ਉਸ ਸੂਰਜ ਤੋਂ
ਨਾ ਉਮੀਦੀ ਨਹੀਂ
ਜੋ
ਉਜਾੜੀਂ ਵੀ ਜਾ ਚੜੇ ।

ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ

ਤੇਰਾ ਜਦੋਂ ਜੀ ਕਰੇ
ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਕੇ
ਦਿਲ ਹੌਲਾ ਕਰ ਲਵੀਂ
ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਮੇਰੇ
ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ
ਮੈਂ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਕਿਸੇ
ਕੋਰੇ ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ
ਕਹਿ ਲਵਾਂਗੀ ।

ਊਲੀ

ਕੁਛ ਅੱਖਰ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ
 ਕੁਛ ਸ਼ਬਦ ਚੇਤਰ ਦੀਆਂ
 ਜਾਦੂਗਰੀਆਂ ਵਰਗੇ
 ਗੁੰਗੇ ਹੀ ਬਣੇ ਰਹਿਣਗੇ
 ਉਮਰ ਭਰ
 ਸ਼ਾਇਦ
 ਤੇ ਊਲੀ ਲੱਗ ਜਾਏਗੀ
 ਮੈਂ ਲਿਖ ਨਾ ਸਕਾਂਗੀ
 ਨਾ ਬੋਲ ਸਕਾਂਗੀ
 ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ
 ਮੈਂ ਆਂਹਤ ਹਾਂ।

ਵਸੀਅਤ

ਸਭ ਸੁਪਨੇ ਸਧਰਾਂ
 ਤੇ ਕੁਛ ਅਨਚਾਹੇ
 ਸਮੱਝੋਤੇ
 ਬਿਨਾ ਦਰਵਾਜ਼ਿਓਂ
 ਇਕ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ 'ਚ
 ਕੈਦ ਹੋ ਗਏ
 ਕਿ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਸਾਨੂੰ
 ਇਕ ਕਬਰ ਵਸੀਅਤ ਹੋਈ।

ਰਾਤ

ਰਾਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ
ਤੇਰੀਆਂ ਯਾਦਾਂ 'ਚ
ਰੁੱਝ ਜਾਨੀ ਆਂ
ਦੀਵਿਆਂ ਦੇ
ਜਗਦਿਆਂ ਹੀ
ਮੈਂ ਬੁੜ ਜਾਨੀ ਆਂ।

੪੧

ਮਤ

ਕੋਈ ਮਤ ਲਿਖ ਕੇ
ਤੂੰ ਹੀ ਦੱਸ ਇਹਨੂੰ
ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦਾ ਕਾਰਨ
ਇਹ ਜੋ ਡਾਕੀਆ
ਅਕਸਰ ਪੁੱਛੇ
ਮੈਥਾਂ ਮੇਰੀ ਉਦਾਸੀ
ਦਾ ਕਾਰਨ।

੪੨

ਮੱਸਿਆ

ਸੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਮੱਸਿਆ
ਸੈਂ ਤੋੜ ਪੁਰਾਈਆਂ
ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਜਾਵਾਂ
ਨਾਲੇ ਪੂਜਾਂ ਪਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ
ਪਾਂਧੀ ਹੈ ਉਹ ਖਿੜੇ
ਗੁਲਾਬੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ
ਨਹੀਂ ਤੱਕਦਾ ਸੜਕੀਂ
ਪਏ ਫੁੱਲ ਕਿੱਕਰਾਂ ਨੂੰ ।

ਬੂਰ

ਜੇ ਆਪਣਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਤੇ
ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬਣਾ
ਸਰਕਾਰੀ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਕਦੀ
ਮੌਸਮ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ
ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਰਗੀ ਹਾਂ
ਕਿਉਂ ਖੌਫ਼ ਕਿਸੇ ਦਾ ਖਾਵਾਂ
ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਡਰੋਂ ਕਦੀ
ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਫਲਦੇ ।

ਘਰ

ਇਹ ਕਰਮ ਸਨ
ਜੋ ਮੈਂ ਨਾ ਲਿਖ ਸਕੀ
ਚਿੱਠੀ ਹੁੰਦੀ ਤੇ
ਹੱਥੀਂ ਲਿਖਦੀ
ਤੇਰੇ ਤੂੰ ਹੰਚਾਅ
ਮੇਰੇ ਮੈਂ ਹੰਡਾਵਾਂ
ਧੀਏ
ਫਰਕ ਏਨਾਂ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ
ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੇ ਘਰ ਹੈ
ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਬਾਪ ਦੇ ਘਰ
ਆਪਣਾ ਘਰ ? ? ? ?

ਬਿਰਹਾ

ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਅੱਗ ਦਾ
ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ
ਬਿਰਹਾ
ਤੇ ਬਿਰਹਾ
ਸਾੜਦਾ ਨਹੀਂ
ਮੱਠੇ ਸੇਕ 'ਤੇ
ਭੁੰਨਦਾ ਹੈ ।

ਝੋਰਾ

ਤੇਰੇ ਹਿਜਰ ਦਾ ਝੋਰਾ
ਮੇਰੇ ਹੱਡਾਂ ਨੂੰ ਇਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਜਿਵੇਂ ਕਮਾਦੀ
ਕੀੜਾ ਕੋਈ ਪੋਰੀ-ਪੋਰੀ
ਤਕ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਐੜਾਂ

ਹਰ ਵਾਰ ਚੜ੍ਹ-ਚੜ੍ਹ
ਆਉਂਦਾ ਏ
ਬਿਨ ਵੱਸਿਆਂ
ਪਰਤ ਜਾਂਦਾ ਏ
ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਜੇ ਆਇਆ
ਤੇ ਸਾਡਾ ਜਵਾਬ ਹੋਵੇਗਾ
ਜਾਹ ਪਰਤ ਜਾ
ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ ਹੁਣ
ਇਸ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ
ਐੜਾਂ ਜ਼ਰਨ ਦੀ ।

ਠਾਰ

ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ
ਨਾ ਹੀ ਮਨਾਉਣਾ
ਤੇਰੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ ਹਾਂ
ਮੈਂ ਆਪੇ ਹੀ ਰੁੱਸ-ਰੁੱਸ
ਮੰਨਦੀ ਰਵ੍ਹਾਂਗੀ
ਤੇਰੀ ਉਸ ਇਕ
ਗਲਵੱਕੜੀ ਤੂੰ
ਯਾਦ ਕਰ-ਕਰਕੇ
ਉਮਰਾਂ ਦੀ ਠਾਰ
ਬੰਨਦੀ ਰਵ੍ਹਾਂਗੀ ।

ਗੀਝ

ਆਪਾਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਿਲਾਂਗੇ
ਤੂਹ ਤੋਂ ਮਿਲਾਂਗੇ
ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ
ਕਾਇਆਂ ਦਾ ਕੀ ਏ
ਖੌਰੇ ਕਦੋਂ ਮੁੱਕ ਜਾਣ
ਆਪਾਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਟੁਰਾਂਗੇ
ਚੰਨ 'ਤੇ ਟੁਰਾਂਗੇ
ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਏ
ਖੌਰੇ ਕਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੀਝ
ਪੁਗਾਉਣ ਲਈ ਟੁੱਟ ਜਾਣ ।

ਚੁੰਨੀ ਦੀ ਕੰਨੀ

ਮੇਰਾ ਹੱਸਣਾ ਤੇ
ਚੁੰਨੀ ਦੀ ਕੰਨੀਂ ਨੂੰ
ਗੰਢ ਮਾਰਕੇ
ਕਿਸੇ ਤੰਦ ਨੂੰ
ਉਲੜਾਅ ਲੈਣਾ
ਦੰਦ 'ਚ
ਆ ਉਲੜ ਤੂੰ ਵੀ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਤੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ
ਵੱਖ ਨਾ ਹੋਵੀਂ।

੪੧

ਗੁਲਾਬ

ਨਾ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗੁਲਾਬ ਮੰਗੋ
ਨਾ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਸ਼ਬਾਬ ਮੰਗੋ
ਮੇਰੇ ਦਿਲਬਰ ਦੀਆਂ
ਦਿਲਦਾਰੀਆਂ ਤੇ ਵੇਖੋ
ਮੇਰੀਆਂ ਪੀੜਾਂ 'ਚੋਂ
ਆਪਣਾ ਹਿਸਾਬ ਮੰਗੋ।

੪੨

ਟੂਣਾ

ਸਾਗਰਾਂ ਉੱਤੇ
ਵਰ੍ਹਨਾ ਛੱਡਦੇ
ਮਾਰੂਬਲਾਂ 'ਤੇ
ਵਰ੍ਹ ਦੂਣਾ
ਕਦਮ ਤੇਰੇ
ਰੁਖ ਕਰ ਲੈਣ
ਘਰ ਮੇਰੇ ਵੱਲ
ਰੱਬ ਕਰੋ
ਕੋਈ ਟੱਪ ਜਾਏਂ
ਐਸਾ ਟੂਣਾ ।

੪੧

ਆਹਾਦੇ

ਤੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਭਰਪੂਰ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚੋਂ
ਸੁਰਖੂ ਹੋ ਗਿਓਂ
ਵਕਤਾਂ ਤੇ ਵਖਤਾਂ ਦੇ ਅੱਜ ਵੀ
ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਹਾਦੇ ਨੇ
ਤੇਰਾ ਹਾਸਲ ਇੰਨਾਂ
ਐਖਾ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਬਸ ਲੇਖ ਜਗਾ ਕੁ
ਡਾਹਾਦੇ ਨੇ ।

੪੨

ਗੁੜ੍ਹਤੀ

ਰੱਬ ਕਰੇ ਤੇਰੀਆਂ ਯਾਦਾਂ
ਤੇ ਤੇਰਿਆਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ
ਵੀ ਤੇਰੀ ਹੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ
ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿਤੇ
ਛੇਤੀ ਹੀ ਰਾਬਤਾ
ਨਾ ਮੁਕਾ ਜਾਣ
ਇਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ
ਤੇਰੇ ਵਾਂਗ।

ਤਿੱਤਰ ਖੰਭੀਆਂ ਰੁੱਤਾਂ

ਤਿੱਤਰ ਖੰਭੀਆਂ ਸਨ ਰੁੱਤਾਂ
ਉੰਡ ਹੀ ਜਾਣੀਆਂ ਸਨ
ਵਾਵਰੋਲਿਆਂ ਜਿਹੀ ਹੰਢਦੀ
ਜੂਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥੋੜ੍ਹ ਨਹੀਂ
ਜਿਹਨੂੰ ਭੱਜਣ ਦਾ ਕੋਈ
ਰਾਹ ਨਹੀਂ
ਉਹਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਵੀ
ਲੋੜ ਨਹੀਂ
ਉਝ ਵੀ ਸਮੁੰਦਰ ਹੱਥੋਂ
ਸੁੱਕਣੇ ਪਈ ਮੱਛੀ
ਜਾਏਗੀ ਕਿੱਧਰ ?

ਜੰਗਲੀ ਭੁੱਲ

ਜੰਗਲੀ ਖਿੜੇ ਭੁੱਲ
ਟਾਹਣੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹੀ
ਸੁੱਕ ਗਏ
ਨਾ ਕਿਸੇ ਮਾਲੀ ਸਿੰਜਿਆ
ਨਾ ਕੋਈ ਮਾਲਣ
ਤੋੜਣ ਆਈ
ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਵੀ
ਤੇਰੇ ਹੀ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ
ਸਾਂ ਬੀਬਾ
ਇਹ ਸਦੀ ਵੀ ਅਸਾਂ
ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ ਲਵਾਈ ।

ਮੌਲੀ

ਇਸ ਵਾਰ ਜਦੋਂ
ਆਏਂਗਾ
ਜਿੰਹਨੂੰ ਬੁੱਲ੍ਹੁ
ਛਹਾਏਂਗਾ
ਮੌਲੀ ਬੱਝੇਗੀ
ਉਹਦੀ ਡੰਡੀ ਨੂੰ
ਨਾ ਟੁੱਟੇਗਾ
ਨਾ ਭੁੱਜੇਗਾ
ਮਨ ਦੇ ਥਾਰ ਨੂੰ
ਠਾਰਨ ਹਾਰਿਆ
ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਕੱਪ
ਚੀਨੀ ਦਾ ਨਹੀਂ
ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਹੋਏਗਾ

122::ਇਹ ਸਦੀ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ

ਅਸਰ

ਮੈਂ ਕੱਲੀ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਤੇ ਤੂੰ
ਮਹਿਫਲਾਂ ਵਿਚ
ਵੀ ਉਦਾਸ
ਮੇਰੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ
ਦਾ ਅਸਰ
ਉਲਟ ਕਿਵੇਂ
ਹੋ ਗਿਆ ?

ਮਸੀਹਾ

ਜੇ ਸਾਡਾ ਦਰਦੀ ਸੈਂ
ਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ
ਮਸੀਹਾ ਬਣਦੇਂ
ਕਮ ਸੇ ਕਮ
ਏਨੀ ਛੇਤੀ ਨਾ
ਤਸੀਹਾ ਬਣਦੇਂ।

ਮਿਲਣੀ

ਤੈਨੂੰ ਭੁਲੱਣਾ ਇੰਨਾਂ
ਐਖਾ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਬੇਸਰਤੇ ਤੇਰੀ
ਕੋਈ ਮਿਲਣੀ
ਯਾਦ ਨਾ ਆਵੇ।

ਸਿਦਕ

ਕਦੀ ਫੁੱਲ ਵੀ ਨਾ ਸਹਿਨ ਕਰੇ
ਤੇ ਕਦੇ ਪੱਥਰ ਵੀ
ਅਣਗੌਲੇ ਕਰ ਜਾਵੈ
ਮਰ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਮਨ ਦੇ ਮਰਿਆਂ
ਸਬਰ ਤੇ ਸਿਦਕ ਨਾਲ
ਜਿਉਣ ਵਾਲੀ ।

ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ

ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ
ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਵੀ
ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ
ਪਰ ਤੂੰ ਹੀ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੱਗਿਓਂ ।

ਸਾਹੇ

ਕੀਕਣ ਢੁੱਕੀਆਂ ਵਿਹੜੇ
ਸਿਹਰਿਆਂ ਸੰਗ
ਬੰਨ੍ਹ-ਬੰਨ੍ਹ ਝੇੜੇ
ਪੀੜਾਂ ਦੇ ਕਿਸ
ਸਾਹੇ ਬੱਧੇ
ਆਉ ਸਈਓ
ਪਤਾ ਕਰਾਈਏ
ਢੁੱਕੀਆਂ ਕਿਸਦੇ ਸੱਦੇ ?

124::ਇਹ ਸਦੀ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਉँ

ਹੱਦ

ਹਵਾਵਾਂ ਦੀ ਹੱਦ
 ਹਨੇਰੀਆਂ ਤਕ
 ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਹੱਦ
 ਹੜ੍ਹਾਂ ਤਕ
 ਤੇ ਮੇਰੀ ਹੱਦ
 ਬੁੱਝ ਖਾਂ ?

ਹੱਕ

ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਹੋਂ ਹਾਂ ਸੁਣਨ ਦਾ
 ਆਦੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈਂ
 ਬਸ ਇਕ ਹੱਕ ਦੇ ਦੇ ਮੈਨੂੰ
 ਨਾ ਆਖਣ ਦਾ
 ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੋਰ
 ਕੋਈ ਆਜ਼ਾਦੀ
 ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ।

ਹਿਜਰਾਂ ਦਾ ਵੱਗ

ਮੇਲ ਦੇ ਰਾਹ ਨਾ
 ਹੁੰਝੇ ਗਏ ਵੇ ਤੈਬੋਂ
 ਮਰ ਗਈ ਮੈਂ ਹਿਜਰਾਂ
 ਦਾ ਵੱਗ ਚਾਰਦੀ

ਪਿਆਸੇ ਪਾਣੀ

ਆਸ਼ਕ ਇਸ਼ਕ ਦੀਅਂ
ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਨਾਪਣ
ਤੜਫ ਇਨੀ ਕਿ ਪਾਣੀ
ਵੀ ਪਿਆਸੇ ਜਾਪਣ ।

ਵਾਕਿਫ਼

ਢਲ ਜਾਏ ਸੂਰਜ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ
ਤੇ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਜੇ ਕਹਿਰ ਦਾ
ਉਮਰਾਂ ਤਕ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹੇ
ਵਾਕਿਫ਼ ਮੇਰੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ।

ਬੇਨੂਰ ਮੁੱਕਦਰ

ਹਰ ਸਦੀ ਦੀ ਔਰਤ
ਬੇਨੂਰ ਮੁੱਕਦਰ ਨਾਲ
ਜੱਭਦੀ ਆਈ ਹੈ
ਗਮਾਂ ਦੀ ਹੀਰ ਜਿਵੇਂ
ਆਪਣੇ ਵਾਰਸ ਨੂੰ
ਲੱਭਦੀ ਆਈ ਹੈ ।

ਨੂਰ

ਕੋਣ ਲੰਘਿਆ ਬਾਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ
ਕਿ ਪੱਤੜੜਾਂ ਹੁੰਝ ਗਿਆ
ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਨੂਰ
ਮੇਰੇ ਅੱਖਰੂ ਪੁੰਝ ਗਿਆ

ਭੀੜ

ਜਿਸਮਾਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਦੀ
ਭੀੜ ਹੈ ਚਾਰ-ਚਫੇਰੇ
ਤੂਹਾਂ ਭਟਕਦੀਆਂ ਨੇ
ਪਰ ਕਲੱਮ-ਕੱਲੀਆਂ ।

ਤਵੀਤ

ਕੋਈ ਦੇ ਜਾ ਤਵੀਤ ਕਰਾਕੇ
ਤੇ ਮੇਰੇ ਡੌਲੇ ਬੰਨ੍ਹੀਂ
ਜਾਂ ਕੋਈ ਟਿੱਲੇ ਤੋਂ ਮੁੰਦਰਾਂ
ਜੋ ਪਾ ਲਾਂ ਕੰਨੀਂ ।

ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀ

ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਕਰ
ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀ
ਤੇ ਮਿਲਕੇ ਵਿਛੜਣ ਦੀ
ਗੱਲ ਕਰਿਆ ਕਰ
ਝੁਠੀ-ਮੂਠੀ।

੪

ਜੀਗਲੀ ਖਿੜੇ ਢੂਲ
ਟਾਹਣੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹੀ
ਸੁੱਕ ਗਏ
ਨਾ ਕਿਸੇ ਮਾਲੀ ਸਿੰਜਿਆ
ਨਾ ਕੋਈ ਮਾਲਣ
ਭੋਰਣ ਆਈ
ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਵੀ
ਤੇਰੇ ਹੀ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ
ਸਾਂ ਬੀਜਾ
ਇਹ ਸਦੀ ਵੀ ਆਸਾ
ਤੇਰੇ ਨਾਉਂ ਲਵਾਈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਈਬ੍ਰੇਰੀ **PUNJABI LIBRARY**

www.PunjabiLibrary.com

Caliber Publication
Patiala (Punjab) 14777
Ph. 0171 2211000
www.caliberpublications.com

